

## บทที่ 6

### บนเส้นทางรัก

เอและมะลิมีความแตกต่างกันทั้งด้านอายุ ประสบการณ์ชีวิตและความเชื่อทางศาสนา ความรัก ความสัมพันธ์ที่เกิดจากพื้นฐานความรู้และวิถีคิดที่แตกต่าง กว่าทั้งคู่ปรับความสัมพันธ์ในการใช้ชีวิตร่วมกัน ต้องผ่านการอดทน และการเลือกที่จะอยู่ด้วยกัน ซึ่งคงไม่มีใครรู้ว่าบนเส้นทางนี้จะดำเนินไปแค่ไหน และอย่างไร

#### เรื่องของเอ : การเรียนรู้การเป็นหญิงมุสลิม

เรื่องราวของเอ เอ (นามสมมติ) ปัจจุบัน ณ ช่วงเวลาที่ให้ข้อมูลนั้นมีอายุอยู่ในช่วง 25-30 ปี (เธอยังลังเลที่จะเปิดเผยถึงอายุที่แท้จริงอยู่) เอเรียนจบอนุปริญญาและกำลังศึกษาต่อระดับปริญญาตรีอยู่ในจังหวัดทางภาคใต้

เอเติบโตมาในครอบครัวและชุมชนมุสลิม พ่อเสียชีวิตตั้งแต่เอยังเป็นเด็กเหลือแต่แม่ มีพี่น้องร่วมท้อง 9 คน เป็นชาย 4 คน และ หญิงอีก 5 คน เอเป็นน้องคนสุดท้อง แม่มีอาชีพทำสวนยาง และต้องเป็นหลักในการออกไปทำมาหากิน

เอบอกว่า แม้ว่าที่บ้านจะมีที่ดินแต่ฐานะทางบ้านก็ยากจนเพราะแม่มีลูกมาก เอก็ต้องช่วยเหลือทำงานในบ้านทุกอย่าง เพื่อแบ่งเบาภาระที่แม่และพี่สาว แม้ว่าตัวเองเป็นลูกสาวคนเดียวในบ้านที่ได้เรียนหนังสือต่อในระดับที่สูงกว่าคนอื่นในบรรดาพี่น้อง

นอกเหนือจากหน้าที่ในบ้าน เอในฐานะเป็นมุสลิม ได้เล้าถึงการเรียนรู้หลักศาสนาที่มีตั้งแต่เด็กเกี่ยวกับการเป็นเด็กผู้หญิง ให้ฟังว่า

เอ : ถ้าโดยความเป็นมุสลิม เขาสอนให้แตกต่างเยอะ ถ้าผู้หญิงต้องคลุมผ้ามิดชิด ถ้าผู้ชาย เขาต้องปิดสะดือลงไปถึงเข่าเท่านั้นเอง ละหมาดไม่ใส่เสื้อก็ได้ มันเหมือนเป็นภาพประจำที่เราเห็นนะ ตอนเข้าละหมาดก็ต้องใส่ชุดละหมาด ชุดก็เป็นชุดที่แบบยาว ๆ คลุมจากหัวลงมาแล้วก็มีผ้าถุง แต่ว่าพอจริง ๆ ตามกฎหลักศาสนาแล้ว ชุดอย่างไรงี้ได้ที่ปิดจากข้อมือ ตัวเรา เขาก็ใส่ถุงเท้าได้ ผมก็คลุมผม คลุมผ้าคลุมผมเฉย ๆ ทำแบบนี้ก็ได้ แต่ ณ ช่วงเวลาหนึ่งมันเหมือนกับเราลืมไปเลย เพราะมันทำอย่างนั้นมาตลอด แต่วันนั้นมาเปิดดูใน internet ก็เห็นคนอื่นเขาใส่กางเกงยีนละหมาดกันเยอะแยะ... จริง ๆ แล้ว

คำสอนไม่ใช่ว่า เวลาละหมาดต้องใช้ชุดละหมาดอย่างเดียว มันเป็นชุดอะไรก็ได้... เพียงแต่ว่าชุดที่ใส่ไปนั้นมันไม่สกปรก สะอาด ต้องสะอาดในทัศนะอิสลาม<sup>10</sup> ด้วยนะ

ภายในชุมชนมุสลิมในหมู่บ้านเอได้เรียนรู้หลักศาสนาว่า เด็กหญิงและเด็กชายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ต่างถูกสอนให้ห้ามถูกเนื้อต้องตัวกัน

เอ : ในความเป็นมุสลิม เวลาไปเรียนผู้หญิงกับผู้ชายห้ามจับตัวกัน ห้ามโดนกัน ห้ามสบตากัน ห้ามมองหน้าซึ่งกันและกัน

มุสลิม จะสอนให้ผู้หญิงกับผู้ชายไม่ใช่สายตาสื่อสารกัน ถึงความรักหรือชอบพอกัน ถ้าจะชอบกันหรือรักกันจะต้องไปสู่ขอ ทำพิธีแต่งงานกันก่อน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นบาป

เอ : (คำสอนคือ) ห้ามอยู่กันสองต่อสองในที่ลับ แล้วก็... ห้ามมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานผิดอยู่แล้ว แล้วจริง ๆ คือว่า...ห้ามมองตา ห้ามยั่วกัน ห้ามทำเหมือนชอบกัน เพราะการสบตากันมันเป็นเหมือนการที่จะทำให้คนจะกระทำผิดได้ มันมีในอัลกุรอานว่า จงลดสายตาของสู่เจ้าลงต่ำ"<sup>11</sup> คนจะชอบกันต้องบรรลุนิติภาวะ

<sup>10</sup>อิสลามให้ความสำคัญกับความสะอาดทั้งทางร่างกาย จิตวิญญาณและที่อยู่อาศัย มนุษย์ต้องออกห่างจากการกิน การดื่มสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ (โสโครก) และต้องระวังรักษาเครื่องแต่งกายไม่ให้ไม่บริสุทธิ์เพื่อดำรงนมาซ ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพภักดีที่ดีที่สุด มุสลิมจะมีการเรียนรู้เรื่องนมาซ ซึ่งจะควบคู่ไปกับการเรียนรู้การทำความสะอาด (<http://www.lankarani.org/tai/ahk/01.htm>)

<sup>11</sup>วัฒนธรรมอิสลามตั้งอยู่บนฐานแห่งหลักการที่ว่าสตรีไม่ควรถูกนำมาปะปนกับผู้ชาย โดยเน้นถึงการแยกหน้าที่ในการจัดแจงบ้านเรือน ในอัลกุรอาน 24:31 กล่าวถึงโองการที่มุฮัมมัดจะต้องให้มุสลิมได้รับการศึกษาอย่างถี่ถ้วน ข้อความหนึ่ง “แก่บรรดาหญิงผู้ศรัทธาทั้งหลายว่า นางควรลดสายตาของนางลงต่ำ และให้ปกป้องสิ่งพึงสงวนของพวกนาง และจงอย่าอวดอ้างเครื่องประดับหรือความสวยงามของนาง เว้นแต่ที่เปิดเผยและให้นางปิดด้วยผ้าคลุมศีรษะของนาง ลงมาถึงหน้าอกของนาง และจงอย่าให้อวดเครื่องประดับ เว้นแต่สามีของนางหรือบิดาของนาง หรือบิดาของสามีของนางหรือลูกชายของนางหรือลูกชายของสามีของนางหรือพี่ชายน้องชายของนาง หรือลูกของพี่ชายน้องชายของนางหรือลูกชายของพี่สาวน้องสาวของนางหรือบรรดาหญิงของนางหรือบรรดาที่มีชื่อว่าของนางครอบครอง (ทาสและทาสี) หรือคนใช้ผู้ชายที่ไม่สนใจเรื่องเพศหรือเด็ก ๆ ที่ยังไม่รู้เรื่องของสงวนของผู้หญิงและจงอย่าให้นางกระเทีบท่าของนางเพื่อให้ผู้อื่นรู้สิ่งที่นางปกปิดจากเครื่องประดับของนางและสู่เจ้าทั้งมวลจงหันกลับมาขอโทษต่ออัลลอฮ์เถิด โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย! เพื่อสู่เจ้าจะได้รับความสำเร็จ” (ชัยยิดชาฮิด อัคตาร์ ริซวี, 2544, น. 16-17)

นิติภาวะ ถ้าชอบกันก็ขอแต่งงานเลย แต่ผู้หญิงก็ไม่มีสิทธิ ดังนั้นถ้าผู้ชายมา  
ชอบผู้หญิงคนหนึ่งก็ต้องมาขอแต่งงาน ไม่มีการจีบกัน จริง ๆ แล้วเป็นบาป

ในทางศาสนาผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายให้ผู้ชายมาขอแต่งงาน การเป็นคนรักเพศเดียวกัน  
จึงเป็นพฤติกรรมที่เป็นบาป เพราะการแต่งงานและการมีลูกถือเป็นหน้าที่ในการสร้างประชาชาติ  
มุสลิมให้ขยายและถือเป็นการสืบทอดศาสนา ผู้หญิงจึงต้องเป็นเมีย และมีหน้าที่ท้อง ถ้าเป็นผู้หญิง  
แล้วแต่งกายแบบผู้ชาย ทำตัวเหมือนเป็นผู้ชายก็จะถูกคนในชุมชนมองในแง่ไม่ดี

เอ : จำคำสอนอันหนึ่งได้ เขาเรียกว่าเป็นวัจนะของท่าน นบี มุฮัมมัด เขาบอกว่า  
ไม่อนุญาตให้เข้าสวรรค์สำหรับผู้หญิงที่แต่งตัวเป็นผู้ชาย หรือผู้ชายที่แต่งตัว  
เป็นผู้หญิง ที่จำได้อันนี้ที่ชัด แต่กรณีของผู้หญิงไม่ได้แต่งตัวเป็นผู้ชาย แต่ว่ามา  
ชอบคนที่เป็นผู้หญิงเหมือนกัน อันนี้เราไม่รู้ว่ามีคำสอนอยู่ตรงไหนหรือเปล่า  
แต่เรารู้ว่ามันเป็นบาปอยู่แล้วแหละมั้ง (หัวเราะ) เพราะว่า เราถูกสอนมาว่า...  
พระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมา มุสลิมส่งเสริมให้แต่งงานกันแล้วมีลูกเพื่อ ที่จะได้  
สร้างประชาชาติให้กับมุสลิมเยอะ ๆ แต่พอโตขึ้นก็มารู้ว่า...มันเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่  
เขาสอนว่า ลูกผู้หญิงห้ามให้หอมผ้าผืนเดียวกันนะ ในทัศนะอิสลาม ผู้หญิงที่  
นอนด้วยกัน ห้ามหอมผ้าผืนเดียวกัน<sup>12</sup>

<sup>12</sup> ศาสนาอิสลาม ถือว่า การเป็นชายรักชาย หรือหญิงรักหญิง หรือที่เรียกว่า กะเทย  
(ภาษาอาหรับเรียกว่า มุค็อนนะฮุน) เป็นความผิดมหันต์ อิสลามไม่อนุญาตให้เลียนแบบเพศตรง  
ข้ามเพราะถือว่าจะเป็นชนวนที่นำไปสู่การเบี่ยงเบนทางเพศและท้ายสุดลงเอยด้วยการเป็นกะเทย  
ท่านนบีได้ขอให้พระองค์อัลลอฮ์ทรงสาปแช่งและขอให้เหล่านี้เป็นผู้ห่างไกลจากความเมตตาและ  
ความพึงประสงค์ของพระเจ้า โดยหลักทางศาสนาถือว่า พระเจ้ากำหนดให้ผู้ชายสมรสกับผู้หญิง  
เพื่อการสืบพันธุ์ ฉะนั้น กะเทยจึงถือเป็นสิ่งที่ทำลายโครงสร้างทางสังคม และข้อห้าม ในหะดีษที่  
บันทึกไว้โดยท่านอะหมัด มุสลิม อับู ดาวูด และติรมิซีย์ ท่านรศูลุลลอฮ์กล่าวไว้ว่า “ผู้ชายจะต้องไม่มอง  
สิ่งพึงสงวนของผู้ชายด้วยกัน และผู้หญิงจะต้องไม่มองสิ่งพึงสงวนของผู้หญิงด้วยกัน และผู้ชายจะต้อง  
ไม่นอนเปลือยกายกับชายอีกคนภายใต้ผ้าห่มผืนเดียว และผู้หญิงจะต้องไม่นอนเปลือยกายร่วมกับ  
ผู้หญิงอีกคนหนึ่งภายใต้ผ้าห่มผืนเดียวกัน” (มะซุรีด ทิมะเสน, 2542, น. 5-15)

เธอล่ะว่า พระเจ้าจะไม่เปิดทางให้คนรักเพศเดียวกันเข้าสู่สวรรค์ นอกจากนี้สมัยเป็นเด็กเธอก็เคยเห็นหญิงในชุมชนคนหนึ่งที่ตั้งครรภ์แบบผู้ชาย คนในหมู่บ้านก็จะพูดถึงในทางไม่ค่อยดี

ในชุมชนที่เธออยู่ทำให้เธอรู้ว่า ผู้หญิงเมื่อเติบโตขึ้นก็ต้องแต่งงานและมีลูก เป็นหน้าที่ที่กำหนดไว้ การเป็นผู้หญิงที่ชอบแต่งตัวแบบผู้ชาย หรือมีความรักกับคนเพศเดียวกัน ถือเป็นบาป เป็นสิ่งที่ผิดหลักศาสนา

### หญิงรักหญิง: การเรียนรู้ว่าเป็นผู้หญิงที่ชอบทอม

ปัจจุบันเธอเชื่อว่า คนในบ้านไม่มีใครรู้ว่าเธอเป็นหญิงรักหญิง เพราะช่วงที่เธออยู่บ้านสมัยมัธยม เธอแอบชอบผู้ชาย เธอมองความรักของตัวเองที่มีต่อผู้ชายเป็นความรู้สึกแบบโรแมนติก คือ รู้สึกว่าน่าเป็นผู้ชายที่ปกป้องเธอได้ มีเหตุผล เป็นผู้ใหญ่ และเป็นคนอบอุ่น เมื่อได้รู้ว่าเขากำลังจะแต่งงาน เธอจึงแกล้งเอาจดหมายที่เพื่อนชายคนหนึ่งเขียนถึงมาให้อ่านเพื่อประชด แต่ปรากฏว่านำเอาไปบอกพี่ชาย ทำให้เธอถูกพี่ชายต่อว่าอย่างรุนแรงถึงขนาดให้เธอเลือกว่า ถ้าอยากคบผู้ชายก็ให้แต่งงานไม่ต้องเรียนหนังสือ หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้เธอเรียนรู้ว่า ตนเองจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือชอบหรือสนใจเพศตรงข้ามไม่ได้ เพราะเป็นผู้หญิงไม่มีสิทธิที่จะชอบใครก่อนได้ อาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายรอให้ผู้ชายมาสู่ขอ และถูกกำหนดให้เป็นสมบัติของผู้ชาย

เธอ : รู้สึกแย่...รู้สึกไม่ดี เพราะตอนนั้นเราก็ไม่ได้คิดอะไร คือ...รู้สึกจะทำอะไรไม่มีเหตุผลเลย เราไม่ได้จะชอบผู้ชายคนนี้เลย มันไม่ใช่ไง เขาก็แบบไม่ให้เราพูดอะไรเลย เขาพูดฝ่ายเดียว ก็เลยรู้สึกแย่...ไม่แน่ใจเลยว่าอันนี้ด้วยหรือเปล่าที่ทำให้เรา...เราเลิกมองผู้ชายไปเลย แต่มันมีอันนี้มากดิว่าอันหนึ่งแล้ว

เธอเริ่มรับรู้ถึงความรู้สึกว่า ตัวเองชอบผู้หญิงเมื่ออยู่วิทยาลัยอาชีวะ โดยรู้สึกชอบผู้หญิงคนหนึ่ง มีลักษณะผมสั้น ดูเท่ และรู้จากเพื่อนว่า เธอคนนั้นเป็นทอม ตอนนั้นเธอก็คิดว่าตัวเองเป็นดี เพราะชอบทอม แต่เมื่อมารู้ว่าเขามีแฟนแล้ว จึงไม่มีโอกาสได้คุยกัน

เธอ : จนกระทั่งเรียนจบมาอยู่อาชีวะ ก็มามีเพื่อนสนิทคนหนึ่ง เราก็ไม่รู้เลยว่าเพื่อนคนนั้นเขาชอบผู้หญิง กระทั่งวันหนึ่งนะ แฟนเขานะ เราก็ดันไปรู้สึกดี ๆ กับแฟนเขา ซึ่งเราไม่รู้ใจ ซึ่งแฟนเพื่อนนะเขาเป็นญาติกันกับเพื่อน เราก็เลยคิดว่าเขาเป็นญาติกันเขาเลยมาด้วยกัน พอมารู้แบบนี้..ด้ายแล้ว ก็เลย แบบ...วันนั้นก็คือว่า เราพักกับเพื่อนอีกคนในห้อง วันนั้นแข่งกีฬาสิเนะ มันเหมือนกับว่า ทอมคนนั้นเจ้าชู้มาก เหมือนกับว่าเพื่อนเราเขาทนไม่ไหวแล้วกับทอมคนนี้ เขาก็มาระบายให้เราฟัง เธอ...เราก็เลยรู้ เราก็เลยแบบ...ไม่ชอบแล้ว

จากสิ่งที่เธอเล่า สะท้อนให้เห็นว่า เธอให้นิยามการเป็นผู้หญิงที่ชอบทอมว่าเป็นดี ที่สะท้อนการรับเอากรอบความคิดแบบลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามที่ว่าหญิงต้องคู่กับชาย ทอมต้องคู่กับดี นอกจากนี้เธอยังมีกรอบความคิดเรื่องการเป็นทอมดี ทอมเลว ทอมคนนี้มีพฤติกรรมเจ้าชู้ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวถูกมองว่า เป็นพฤติกรรมไม่ดีของผู้ชาย ทำให้เธอไม่ได้คิดจะเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์กับทอมคนนี้

เอมั่นใจว่าตนเองชอบผู้หญิง เมื่อสนใจรุ่นพี่อีกคนหนึ่งในวิทยาลัยอีกครั้ง และพยายามที่จะทำความรู้จักกับเธอจนได้สนิทสนม คบหา แบบไปรับไปส่งกันอยู่ช่วงระยะหนึ่ง แต่มาทราบภายหลังอีกว่า เรามีแฟนแล้ว ทำให้เธอเรื่องนี้ไปปรึกษากับครูที่คุ้นเคยเพราะเป็นคนในอำเภอดีเหมือนกัน ที่ซึ่งเธอได้รับคำแนะนำว่า “การชอบกัน เป็นสิ่งผิด”

เอ : เราก็บอกตัวเองนะ เฮ้ย! จริง ๆ แล้วมันไม่ผิดนะ มันแบบ...ผิดปกตินะ มันไม่ดีหรอก ที่ชอบทอม ก็บอกตัวเองว่า เธอนะ...เรากลับตัวกลับใจ เราเขียนจดหมายมาหาเราก็ไม่เคยตอบกลับไป อีกอย่างคือว่า เราปรึกษาครูคนนี้ด้วย เราบอกเขา...เขาก็บอก..ทำไม

ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมมุสลิมของเธอ อาจทำให้เธอรู้อย่างยิ่งว่า การชอบผู้หญิงนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ผิดต่อหลักศาสนา แต่เธอก็ไม่เคยรู้สึกว่าการเป็นหญิงรักหญิงนั้นตนเป็นสิ่งที่ผิด แม้แต่การพยายามบอกกับตัวเองให้กลับตัวกลับใจ ก็เป็นไปเพื่อให้ถูกต้องตามครรลองที่รับรู้มาประกอบกับการที่รู้ว่าเรามีแฟนแล้ว และได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่สนิทกัน ทำให้หลาย ๆ ปัจจัยมีส่วนให้น้ำหนักทำให้เธอเลือกจะยุติการพัฒนาความสัมพันธ์กับรุ่นพี่คนนี้ ดูเหมือนว่าเธอจะยอมรับต่อกรอบกติกาของสังคมเรื่องการไม่ข้องเกี่ยวกับคนที่มิคู่แล้ว มากกว่าจะเป็นเรื่องของกรอบหรือข้อกำหนดหลักในการปฏิบัติของศาสนาที่เป็นข้อห้ามการเรื่องการรักเพศเดียวกัน เพราะเธอตัดสินใจไม่สานสัมพันธ์กับเธอคนนั้น แต่เธอก็ไม่ได้รู้สึกจะต้องเลิกมีความรู้สึกพอใจกับผู้หญิง

เธอก็เริ่มมีความรู้สึกประหลาด เช่น ตื่นเต้น วูบวาบ ฯลฯ เมื่อมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับเพื่อนหญิงคนหนึ่งสนิทสนมด้วย เพื่อนคนนี้ชอบเข้ามาอกอดและใกล้ชิดกับเธอ แต่เธอก็มีลักษณะเป็นผู้หญิงผมยาว ไม่ได้เหมือนทอม การที่เธอชอบผู้หญิงคนนี้ เธอก็รู้ว่า เธอก็รู้ว่า การได้นิยามตัวเองว่าเป็นดีเพราะชอบทอม ทำให้ตนเองเริ่มสับสนว่าเป็นอะไรกันแน่ เพราะตอนนี้เธอมาชอบผู้หญิงผมยาวในที่สุดก็เลือกที่จะยอมรับว่า ตนเองชอบผู้หญิงผมยาวได้ ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นทอม

เธอตัดสินใจสารภาพความรู้สึกกับเพื่อน และบอกว่า ยอมรับให้เขาเป็นทอมผมยาวได้ แต่เพื่อนบอกว่าไม่ได้ชอบผู้หญิง จึงทำให้ทั้งคู่เริ่มห่างกันไป

เอ : มีเป้าหมายใหม่ คนใหม่คราวนี้ คนนี้เขาเรียนเลขาฯ ผมยาว สวย ชอบมากอดมาอะไรมันทำให้เราหวั่นไหว จริง ๆ นะ เรารู้ตัวเราเองตั้งแต่เราชอบรุ่นพี่แล้วนะ เราชอบผู้หญิง ชอบทอม แต่เพื่อนคนนี้มันไม่ใช่ทอม (หัวเราะ) มันก็เป็นผู้หญิง

ไปบ้านเขาก็มากอด วันหนึ่งพอเราบอกว่าเราชอบ เขาก็บอกว่า เขาไม่ใช่ทอมนะ เราก็เลย..เหวอ...จากที่คิดว่า เป็นทอมผมยาวก็ได้วะ ก็คือเรารู้สึกว่าเราชอบ แล้ว พอวันหนึ่งบอกเขาว่า เราชอบเขาอะ..แบบชอบหรือเปล่า ปรากฏว่าไม่ใช่

จะเห็นได้ว่า การให้ความหมายการเป็นหญิงรักหญิงของเอ ได้มาจากการเรียนรู้บทบาททางสังคมที่มองต่อคนรักเพศเดียวกันว่า หญิงรักหญิงต้องมีลักษณะแบบตัวตรงข้ามแบบหญิงชาย แต่ปรับให้มาเป็นทอมกับดี้ เมื่อเอชอบผู้หญิงคนหนึ่งและถูกบอกว่าเขาเป็นทอม ทำให้เอรับรู้เกี่ยวกับลักษณะของทอมมาในลักษณะหนึ่ง และก็นิยามตัวเองให้เป็นดี แต่เมื่อมีความรู้สึกที่ชอบผู้หญิงที่ไม่ได้มีลักษณะแบบทอมอย่างที่เข้าใจ ไม่ได้เป็นไปตามกรอบความคาดหวังหรือเคยรับรู้เรื่องทอมดีมาก่อน ในช่วงแรกจึงสร้างความอึดอัดใจที่ไม่สามารถกำหนดให้ตนเองลงล่องความคาดหวังแบบที่เคยเข้าใจไว้ได้ อย่างไรก็ตาม เอได้เรียนรู้และรับรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และเลือกที่ปรับนิยามการเป็นทอมให้เป็นในแบบที่ตนเองต้องการ คือ คลายกรอบเรื่องลักษณะของทอมลง และยอมรับให้คนผมยาวเป็นทอมได้ แม้ว่าจะไม่ได้พัฒนาความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนคนนี้ต่อไปก็ตาม หลังจากประสบการณ์ครั้งนั้น จนเอเรียนจบและเริ่มต้นทำงาน ก็ยังไม่ได้รู้สึกชอบพอกับคนใดอีก จนกระทั่งได้พบและประทับใจกับมะลิ

#### ชีวิตคู่ สิ่งที่ต้องทำให้ยั่งยืนแม้ต้องแลกมาด้วยน้ำตาและความอดทน

เอไม่เคยมีประสบการณ์การคบหาในฐานะคนรักหรือเป็นแฟนกับใครมาก่อน จนกระทั่งเอได้พบกับมะลิ จากการไปทำงานที่คณะพยาบาลที่มะลิต้องไปประสานงานอยู่ในภาคใต้ และต้องลงไปทำกิจกรรมในอยู่เสมอเกือบจะทุกเดือน เอประทับใจที่มะลิที่เป็นคนตั้งใจทำงานมาก และอยากรู้จักมะลิให้มากขึ้น จึงพยายามหาข้อมูลของมะลิผ่านรุ่นพี่ที่ทำงานในหน่วยงานเดียวกับมะลิ จนได้มีการติดต่อคุยกันอยู่เป็นระยะ ๆ แต่ก็ยังมีความรู้สึกลังเลกับความรู้สึกที่ตนเองชอบผู้หญิง เพราะรู้ดีว่าเป็นความรู้สึกที่ผิดกับประสงค์ของพระเจ้า

เอ : มันผิดใจ เรารู้สึกว่ามันผิดหลักศาสนา เรารู้สึกแบบนั้น แต่ใจหนึ่งเรารู้สึกว่าเรารู้สึกว่าเราชอบใครเราก็รักไปเลย...จริง ๆ แล้วคือ บาป การลงโทษของมุสลิมคือ ทำให้มันเป็นบาป ทำแบบนี้เป็นบาป คือเราตายไปก็รู้ว่าเจออะไรตอนเป็น ๆ ก็ไม่มีใครทำอะไร คือ...มันบอกไม่ได้หรอกว่าพระเจ้าจะลงโทษอะไร แต่ว่า...คือมนุษย์สามารถสื่อสารกับพระเจ้าได้ คือจริง ๆ แล้วเรารำลึกถึงอัลเลาะห์ เราก็ไม่รู้ว่า พระองค์จะตอบสนองเราอย่างไร สิ่งนี้...คนที่นับถืออิสลามถูกสอนคือให้รำลึกถึงพระเจ้าเสมอ ไม่ว่าพระองค์จะตอบสนองท่านอย่างไร จะทำอะไรก็คือนึกถึง การสื่อสารก็คือการขอพร

ในที่สุดเอก็ตัดสินใจปรึกษากับพี่คนหนึ่งที่เป็นมุสลิมเหมือนกัน ซึ่งคำตอบที่ได้รับก็ไม่ต่างจากความวิตกกังวลที่เอรู้สึกอยู่คือ "มันเป็นสิ่งที่ผิดและไม่ควรเกิดขึ้น" ดังนั้น "ต้องยุติความคิดเหล่านี้เสีย" แต่ก็เอทนกับความรู้สึกของตนเองที่มีต่อมะลิไม่ได้ วิธีการที่เอทำคือ การเลือกที่จะพยายามที่สื่อสารถึงความรู้สึกของตนเองต่อพระเจ้าได้รับฟัง เอรู้สึกว่า การได้สื่อสารกับพระเจ้า เชื่อว่า พระเจ้าคงเห็นใจและเข้าใจ การได้สื่อสารกับพระเจ้านั้นก็คือการได้สะท้อนเสียงความต้องการของตัวเองออกมา การได้ทบทวนความรู้สึกที่ตนเองมี และวิธีการดังกล่าวก็ยิ่งทำให้เอเชื่อมั่นกับความรู้สึกที่มี เอเลือกที่ยอมรับความหมายของความรักที่ว่ามันเป็นสิ่งที่ดี มากกว่าจะมองว่าความรักเป็นสิ่งผิดถ้ามีกับผู้หญิง การได้สื่อสารกับพระเจ้านั้นก็คือการที่เอได้ต่อรองกับตัวเอง และทำให้เอมีความหวังต่อการที่จะได้รับการให้อภัย

เอ : เรารู้สึกว่า ข้าพเจ้าควรทำอย่างไรดี...ถามว่า เรา...มันก็เราก็ดูรู้สึกผิดมาก เราไม่ได้รู้สึกว่าเราทำอะไรร้ายแรง เออ เราไม่ได้ทำอะไรที่เรียกว่าบาปมาก ไม่ได้เนรคุณพ่อแม่ เราก็เลยไม่ค่อยรู้สึกไม่ดีกับความเป็นหญิงรักหญิงกับการนับถืออิสลาม...แต่อันหนึ่งคือ...อาจจะไม่กลับไปชอบผู้ชายนะ การรักใครเป็นสิ่งไม่ผิด แต่ของมุสลิม มันผิดตรงเพศสัมพันธ์ ฉะนั้นถ้าวันหนึ่งเราเลิกการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน หรือกับใครก็ตามมันก็จะไม่ผิดแล้ว...อันนี้ถ้าถามว่า จะเลิกกันไหมก็ตอบไม่ได้ แต่ก็พยายามที่จะไม่ให้ตัวเองห่างจากศาสนา เพราะรู้สึกว่า มันเป็นเรื่องที่มากับเรามาตั้งแต่เกิด แล้วเราก็ตอบและศรัทธาอย่างนี้ แต่คนเราก็มีทำผิดกันทุกคนนะ ผิดต่อศาสนาต่อพระเจ้าทุกคนก็ทำผิดกันได้ แต่ถามว่าจะทำผิดอย่างนี้ตลอดไปไหม ถามว่าการรักผู้หญิง ผิดไหม...การรักใครนะไม่ผิด อิสลามบอกตรง ๆ เลย คือมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานก็ผิดแต่ถามว่า คนเป็นหญิงรักหญิงแต่งงานกันคือ...มันไม่มีในหลักศาสนา

จะเห็นได้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลกับความคิดของเอคือ หลักการคำสอนทางศาสนาที่เอได้เรียนรู้มาตั้งแต่เด็ก แต่เอก็มีวิธีการเลือกที่ปฏิเสธบางเรื่อง เช่น เอรู้ว่า การเป็นผู้หญิงมุสลิมไม่สามารถแสดงความรู้สึกรักหรือชอบผู้ชายก่อนได้ แต่เอสามารถจะเป็นฝ่ายเริ่มต้นพัฒนาความรู้สึกที่มีกับมะลิที่เป็นผู้หญิงได้ และไม่ต้องการรู้สึกผิดมากเพราะมะลิก็เป็นผู้หญิง ขณะเดียวกัน เอเลือกที่จะต่อรองกับคำสอนบางอย่างที่ได้เรียนรู้จากคำสอน เช่น เอรู้ว่า การเป็นคนรักเพศเดียวกันผิดต่อคำสอนทางศาสนา แต่เอเลือกที่จะให้ความสำคัญกับความรู้สึกที่ตนเรียกว่า ความรัก ซึ่งพระเจ้ายกเห็นว่าความรักเป็นสิ่งที่ดี การเป็นหญิงรักหญิงของเอจึงมีความสำคัญในแง่ของความรู้สึกรักที่คนมีต่อกัน ขณะที่พฤติกรรมอาจจะยังอยู่ในกรอบว่าเป็นความผิด แต่เอก็เลือกที่จะต่อรองโดยให้เหตุผลว่าการละเมิดเรื่องนี้ไม่ใช่สิ่งที่ร้ายแรง เพราะมีสิ่งที่สำคัญกว่านั้น คือความยึดมั่นในหลักการอื่นที่พระเจ้า

กำหนด คือเธอยังเป็นลูกสาวที่ดี มีความกตัญญู และคงศรัทธาต่อคำสอน และเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิ่งที่ดีในอนาคตจะเมิดบ้างเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ยังคงรักษาหลักการสำคัญไว้

เอเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์กับมะลิโดยพยายามติดต่อพูดคุยกันทางโทรศัพท์และช่วยงานเมื่อมะลิลงมาในพื้นที่ทางใต้ จนทั้งคู่สนิทสนมกันมากขึ้น ต่อมาเอเริ่มจะขึ้นมาพบมะลิที่กรุงเทพฯ เอเชื่อว่ามะลิน่าจะรู้ว่าเอแอบชอบ เพราะมะลิก็คเคยเล่าเรื่องของตัวเองให้ฟัง และทำให้เอเข้าใจผิดว่ามะลิไม่มีใคร และความสัมพันธ์ของคนทั้งคู่ก็นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ซึ่งเอยินยอมพร้อมใจ

เอ : เดือนมกราที่สนิทกัน เดือนกุมภาพันธ์ ก็ลงไปอีก เขาก็คุยให้เรารู้เรื่อง...ว่า..เขามีแฟน เขาบอกว่าเขามีแฟน อยู่ แต่ว่าไม่ได้อยู่ด้วยกัน แล้วแฟนเขาก็มีแฟนอยู่ เราก็เลยตีความไปเองว่าเลิกกันแล้ว เดือนกุมภาพันธ์ ก็ได้กลับมาก็ได้เปิดใจกันอีกหน่อย เขาก็บอกว่า เออ...เขาก็ชอบเรานะเราก็ตีความว่ามันคือความรัก วันแรกพอเขาบอกนะ ก็ยังไม่ได้มีอะไรกัน เขาก็มาส่งบ้านที่หนูพัก พอวันหลังก็คือ...ที่ทำงานดันไม่มีใคร..เลยได้นอนด้วยกัน แล้วก็...มันก็...รู้สึกตื่นเต้นนะ...มันรู้สึกดีตอนเขาใช้ปาก... แล้วเรารู้สึกตื่นเต้นเยอะมากด้วย..เขาเป็นคนเริ่มก่อน มันมีช่วงที่จับมือกันแล้วบิ๊บไปบิ๊บมาแล้วก็..เขาก็เลยเริ่ม โดยที่เขาไม่ชัดขึ้นเลยนะ...ไม่ปฏิเสธ ถามว่าที่บ้านเราสอนมา โดยสังคมที่เราอยู่นะ เราเรียนรู้อะไรมาโดยตลอดว่า ผู้หญิงต้องรักษาวลสงวนตัว เออ ..

สิ่งที่เอเล่า สะท้อนการรับรู้ในเรื่องความรักเอที่มองว่า คนเป็นแฟนกัน หรือคนรักกันน่าจะต้องได้อยู่ด้วยกัน ทำให้เอคิดว่า ที่มะลิบอกว่า แฟนของมะลิที่มีแฟนอีกคน และมะลิไม่ได้อยู่กับแฟน หมายถึงมะลิกับแฟนเลิกกันแล้ว จึงเป็นการมองความสัมพันธ์ในแบบที่เป็นคู่ของคนสองคน ซึ่งเป็นไปตามกรอบความคาดหวังของสังคม ที่เอได้เรียนรู้อะไรมา ขณะเดียวกันความรู้สึกพึงพอใจที่มีต่อมะลิทำให้เอเลือกที่จะมีความสัมพันธ์กับมะลิ แม้จะรู้ว่า ผู้หญิงถูกคาดหวังว่าจะต้องรักษาวลสงวนตัวตามที่ถูกละเมิดมา ในอีกด้านหนึ่ง ความสัมพันธ์ที่ถูกบอกว่า มาจากความรัก จะถูกให้ความหมายว่าเป็นสิ่งมีคุณค่าและยอมรับได้

สำหรับเอแล้ว ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับมะลิ มันมาจากรฐานของความรัก และเอก็เข้าใจว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น หมายถึงการที่ทั้งคู่ยอมรับและเป็นแฟนกัน ต่อมา เอก็กับคบหาและมีความสัมพันธ์กับมะลิมาเรื่อย ๆ ได้อยู่ด้วยกันบ้างเป็นช่วง ๆ จนกระทั่งคนรักของมะลิมาจากต่างประเทศ พฤติกรรมของมะลิที่ไม่ยอมให้เอเข้าไปรับรู้ในเรื่องนี้ ทำให้เอไม่เข้าใจความสัมพันธ์ที่ตนมีกับมะลิว่าคืออะไรกันแน่

เอ : เราเปิดเผยกับเขาหมด แต่ก็...ก็ไม่รู้ใจว่า เขามีใครที่คน เขายังไม่เปิด แต่ว่า วันนั้นเขาก็บอกว่า เพื่อนเขาจะมา เขาก็บอกว่าเพื่อนนะ...แต่เขาก็ไม่เข้าใจนะ เขาก็สงสัยว่าทำไมเพื่อนมา เราจะไปเที่ยวด้วยไม่ได้ ก็ถามเขา...แต่เขาก็บอกอะไรไม่ได้มากเท่าไร พอมาที่ที่ทำงานเพื่อน ๆ ก็งงเล็กน้อย.เขาก็ไม่รู้ว่่าพี่เขาบอกเพื่อน ๆ ในออฟฟิศว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นแฟนหรือเปล่า เขาก็ไม่รู้แต่สิ่งที่สังเกตได้คือ หน้าตาของคนเหล่านั้นมัน...เปลี่ยนไป

เอรู้สึกว่่า เมื่อตัวเองคบหากับมะลิแล้วเป็นคนรักกัน ไม่ควรมีความลับต่อกัน และเอไม่เคยมีความลับต่อมะลิ และไม่เคยมคิดจะปกปิดความสัมพันธ์ว่าต้องเป็นความลับอย่างไร แต่เอรู้สึกว่่าตัวเองแทบจะไม่ค่อยรู้จักตัวตนหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตมะลิมากนัก และยังทำให้ไม่เข้าใจในความสัมพันธ์ที่มะลิมีต่อเอ ซึ่งกลายเป็นความไม่ชัดเจน

#### ความสัมพันธ์ซ้อน ชีวิตคู่ที่ไม่ได้มีแต่เราสองคน

เอเริ่มรู้สึกว่่า ตนเองยังไม่ค่อยรู้ราวเกี่ยวกับมะลิ และรู้สึกว่่า มะลิไม่ได้คบหากับตนอย่างเปิดเผย แม้ว่าเพื่อนในที่ทำงานของมะลิบางคนจะรับรู้ความสัมพันธ์ของเอกับมะลิก็ตาม หลาย ๆ เหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามา มีลักษณะของความสัมพันธ์ซ้อนแต่เอก็อาศัยความอดทนจนผ่านมันมาได้ จนในช่วงปีที่สอง เอเริ่มรับรู้ว่่า มะลิพึ่งพากับเพื่อนร่วมงานคนหนึ่ง แต่เอก็ยังอยากจะทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นดำรงอยู่ไปตลอด และก็ไม่รู้ว่่าตอนนั้นจะหาทางออกให้กับตัวเองได้อย่างไร รู้แต่ว่่าจะต้องทำให้ความสัมพันธ์นี้ยั่งยืนต่อไปให้ได้

เอ : ...ช่วงนั้นรู้สึกว่่า...เหมือนกับผู้หญิงที่มีอะไรกับใครแล้วก็ต้องอยู่กับคนนั้นตลอด ช่วงนั้นจะรู้สึกแบบนั้น ไม่ได้รู้สึกว่่าอยากอยู่กับเขาหรืออะไร... ก็ไม่ได้แก้ (ปัญหา) อะไร เขาเป็นอย่างไรก็เรื่องของเขา เรานะ ก็ยังอยู่ในช่วงที่แบบว่่า...เด็กผู้หญิงคนหนึ่ง เสีย...คือได้ใครแล้วก็ต้องแบบ...อยู่กับคนนั้น ยังรู้สึกแบบนั้นอยู่

สิ่งที่เอเล่าถึงความรู้สึกในช่วงเวลานั้น สะท้อนให้เห็นว่่า เอได้รับเอาความรู้สึกว่่า เมื่อตนได้มีความสัมพันธ์กับใครแล้วก็ต้องอดทนและอยู่กับคนนั้นไปให้ตลอดรอดฝั่ง การให้ความหมายของความยั่งยืน อาจะหมายถึงการมีชีวิตคู่ร่วมกันตลอดชีวิต เหมือนกับที่สำนวนไทยเรียกว่่า "ถือไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร" หรือคู่ผัวตัวเมียแบบรักต่างเพศ ที่เป็นเป้าหมายของการมีชีวิตคู่ แต่สิ่งที่เอสะท้อนทำให้เห็นว่า ในความยั่งยืนนั้น เต็มไปด้วยการซ่อนความหลากหลายไว้

ทั้งความสุข ความสุข การนอกใจ ความอดทนและความรุนแรง แต่คนก็ปรารถนาจะดำรงมันไว้ให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ไม่เว้นแม้แต่การใช้ชีวิตกับคู่ระหว่างผู้หญิง

เอ : มันเคยมีคนคุยกับเรานะ เออ...เขาก็ถามแบบนี้ว่ามันไม่ยั่งยืนใช่ไหม เราก็บอกว่า เราจะทำให้มันยั่งยืน มันอยู่ที่เรา เราก็เลยรู้สึกว่า มันจะยั่งยืนหรือไม่ ยั่งยืนมันอยู่ที่เราจริง ๆ ถ้าเราอยากจะให้มันยั่งยืน เราก็ต้องทำให้มันยั่งยืนให้ได้ โดยความยั่งยืนนั้นมันประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ความอดทน น้ำตาหรือความแค้นอะไรก็แล้วแต่...มันก็บวกเข้าไป

ชีวิตคู่หรือความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน มักถูกบอกว่า เป็นชีวิตคู่ของชายหญิงที่แต่งงานกัน แต่ความสัมพันธ์ของหญิงรักหญิงไม่มีความยั่งยืนเพราะ ผิดธรรมชาติ ขณะที่ในคนทั่วไปอาจจะเห็นคู่หญิงชายเลิกวากัน แต่มองว่าเป็นล้มเหลวในชีวิตคู่ แต่ถ้าหญิงรักหญิงเลิกกันถือว่า เป็นเรื่องปกติเพราะเป็นความสัมพันธ์ที่ผิดปกติ วิถีคิดดังกล่าวได้เป็นอีกแรงหนึ่งที่ทำให้เอ ต้องการสร้างความยั่งยืนให้กับการมีคู่หญิงของตนเอง เพื่อให้เห็นว่า มันเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นจริงไม่ต่างกับรักต่างเพศ ดังนั้นแม้ว่าสิ่งที่จะทำให้การมีชีวิตคู่ยั่งยืน อาจไม่ได้หมายความว่าถึงการมีความสุข (เพราะไม่ว่าจะเป็นรักต่างเพศหรือรักเพศเดียวกัน เพศวิถีต่างไม่มีความยั่งยืน แน่นนอนที่หยุดนิ่งตายตัวเสมอไป) แต่การพยายามทำให้ชีวิตคู่ของหญิงรักหญิงยั่งยืน ด้านหนึ่งก็เพื่อต้องการลดทอนประทับจากแรงกดดันของสังคมที่คอยซ้ำเติมกับทางเลือกเส้นที่แตกต่างนี้เมื่อต้องผัดหวัง ดังนั้นความยั่งยืนในฐานะที่เป็นอุดมคติ ก็ได้กลายมาเป็นสิ่งท้าทายต่อการรักษาความสัมพันธ์ของหญิงรักหญิงด้วย

นอกเหนือจากนั้น เอที่เติบโตมากับการรับรู้บทบาทหน้าที่ในการเป็นเมียจากบริบทคำสั่งสอนของศาสนา เมื่อมาอยู่ในความสัมพันธ์ที่ตนนิยามตนเองว่าเป็นดีก็ได้รับเอาความคาดหวังในเรื่องการมีชีวิตคู่ ความรัก การเชื่อใจ การเป็นคู่แบบผัวเดียว เมียเดียว และคาดหวังความยั่งยืนในชีวิตคู่มาไว้กับตัวเองด้วย จนกระทั่งเมื่อได้เผชิญกับหลายเหตุการณ์ทั้งความไม่แน่ใจเรื่องความรัก การนอกใจ การมีปัญหามาจากความสัมพันธ์ซ้อน และไม่สามารถดำรงการเป็นคู่แบบผัวเดียวเมียเดียวได้ เพราะมะลิเลือกจะคบหากับอีกคนมากกว่าจะเลือกเอ จึงทำให้เอตัดสินใจยุติความสัมพันธ์กับมะลิ

เอ : มันไม่ได้คิดเอง เห็นอยู่ด้วยกัน แล้วมันแบบ...มันก็ยังไม่ชัด แต่อีกวันก็นั่งจู้จี้กันเลย พอเอเรากลับไปส่งบ้านก็ออกมาหาคนนี้ เขาก็บอกตรง ๆ นะ คนนี้เป็นเมีย อ้อ...จากก่อนหน้านั้นที่เราถามนะ ว่ามีใครหรือเปล่ามีใครก็ให้บอกนะ เขาก็ไม่เคยบอก เขาก็บอกว่าไม่มี ไม่มีใคร ไม่ได้คิดอะไร พอเขามาบอกแบบนี้...อยู่ไม่ได้แล้ว เก็บเสื้อผ้ากลับบ้านดีกว่า

เอตตัดสินใจเก็บเสื้อผ้า และเดินทางไปเยี่ยมเพื่อนที่ต่างจังหวัด แต่มะลิก็ไม่ยอมรับที่จะให้เธอออกไปจากความสัมพันธ์ ท้ายที่สุดเธอยังคงได้อยู่กับมะลิต่อไป หลังจากได้พูดคุยกัน เธอบอกว่าการเลิกอยู่กับมะลิในตอนนั้น เป็นเพราะจำนนด้วยเหตุผลของมะลิที่ว่า ในเมื่อเธอยังรักมะลิอยู่ แล้วทำไมจึงต้องไปจากมะลิ ทำให้เธอยังอยู่ต่อแม้ว่า จะไม่รู้จักความรู้สึกของมะลิว่าเป็นอย่างไร ณ ช่วงเวลานั้นก็ตาม

เอ : เขาก็มีวิธีพูดของเขานะ ว่าเรารักเขาไม่ใช่เหรอ คือเขาเก่งมาก เขาใช้วิธีการที่... เขาไม่ได้บอกใจว่าเขารักเราหรือเปล่า เขาไม่ได้บอกว่าเขาจำเป็นต้องมีเราคนเดียวหรือเปล่า แต่เขาถามเราว่าที่เราอยู่เรารักเขาไม่ใช่เหรอ เขาใช้คำถามนี้ เราก็บอกว่าใช่ ก็เข้าทางเขาไป

อาจจะมองได้ว่า ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างมะลิกับเอ การอยู่ด้วยกันคนหนึ่งมีพื้นฐานมาจากความรัก และเงื่อนไขของความรักทำให้เอต้องยอมจำนนต่อข้อต่อรองของมะลิ แม้ว่าเธอยังไม่เคยได้ยินคำพูดที่สะท้อนความรู้สึกที่มะลิมีต่อเอ หรือการอยู่ร่วมกันที่ไม่รู้ว่าจะมีรูปแบบอย่างไร

อย่างไรก็ตาม ภายใต้การปฏิบัติที่ความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เป็นแบบคู่สองคนต่อไป เพื่อนหญิงอีกคนของมะลิก็มีความคาดหวังว่ามะลิจะมีเวลาให้ตามที่ต้องการ และก็ต้องการการยอมรับจากมะลิและเอ ความสัมพันธ์ซ้อนถูกสื่อสารกันอย่างเปิดเผยระหว่างผู้หญิงสามคน เธอเล่าว่า เมื่อทุกอย่างเปิดเผยแล้ว ผู้หญิงอีกคนของมะลิมักจะโทรมาคุยกับเธอเสมอ ในช่วงแรก ๆ เธอก็คุยด้วยอย่างดี แต่ต่อมาเธอก็รู้สึกว้า อึดอัดและไม่อยากคุยกับเขาอีกต่อไป และรู้สึกว่าเป็นการถูกรบกวน ขณะที่เธอก็รู้สึกเห็นใจ ที่พบว่า หลายครั้งมะลิจะมีร่องรอยการถูกทำร้ายกลับมา

เอ : มันคล้ายกับว่า ทางนั้นเขาก่อความแค้นมาก ที่เขารู้สึกว่า เขาไม่เอาแล้วกับคนนั้น แต่พอเขาปฏิเสธแล้วกริยาเขาก็เปลี่ยนไป กลายเป็นร้ายไปเลย พี่มะลิก็โดนทำร้าย แกก็ไม่ได้บอกนะ หนูสังเกตเอาเองว่าข้าเขียวกลับมาบ่อยมาก พอไปกรุงเทพฯ แล้วกลับมามันข้าเขียวกลับมาบ่อย แล้ว...วันหนึ่ง เขาโทรมานี้ละ คุยกันแล้วก็...ถามเกี่ยวกับเลิคนีละ หนูก็บอกว่า หนูบอกเลิกแล้ว แต่พี่มะลิไม่ยอมเลิก ก็เลยถามกลับเขาไป เขาก็บอกว่าเขาไม่เลิก จึงมาจริงๆ ๗ ว่าคนไม่ยอมนั้นนะเป็นเขา มันก็เลย...แบบส่งสารทางนี้อีก

เอรับรู้ว่ มะลิต้องการยุติความสัมพันธ์กับอีกฝ่าย หลังจากถูกเพื่อนหญิงคนนี้รุกรานมาก และมะลิตัดสินใจลาออกจากงานที่เดิม ต่อมาเธอก็ได้งานทำและได้มาอยู่กับมะลิที่กรุงเทพฯ เธอพูดถึงความรักในประสบการณ์ของตัวเองว่า มันเชื่อมโยงกับความเป็นเด็กของตน ที่หาทางออกให้กับปัญหาไม่ได้ และเรียนรู้ที่จะใช้ความอดทนเพื่อทำให้ความสัมพันธ์นั้นมันอยู่ได้ อย่างไรก็ตาม การคบหากับมะลิ ก็ได้ทำให้เอได้เรียนรู้ถึงชีวิตในหลากหลายรูปแบบ

เอ : จริง ๆ แล้ว ถ้ามันมีปัญหาอะ ความอดทนสำคัญ แต่ถ้าตอนนั้นเรามีประสบการณ์อะไรเยอะ ๆ แล้วนี่ มันคงจะไม่ใช่แบบนี้ มันคงอยู่มาไม่ถึงปัจจุบันนี้หรอก ถ้าเราเคยเจออะไรมาเยอะ เพราะเรารู้สึกว่าแบบนี้เราไม่เอา... (ตอนนั้น) มันทำให้เราตัดสินใจไม่ได้ เพราะเราไม่เคยเจอใจ เราไม่เคยเรียนรู้ที่จะตัดสินใจที่จะทำอะไร ไม่เคยเรียนรู้กับการเสียใจ เราไม่เคยเรียนรู้เรื่องแบบนี้มาก่อนในชีวิต แล้วคนนี้ก็ประสบการณ์ที่คุ้มมาก ได้ทุกรสชาติ รู้จักคน ๆ นี้คนเดียว เราได้เรียนรู้อะไรเยอะจริง ๆ นะ เหมือนกับเราได้รู้จักคน 180 คน

ประสบการณ์ความรักของเอ ทำให้เอมองเรื่องเห็นและเข้าใจเรื่องความยั่งยืนในอีกแง่มุมหนึ่ง จากที่เคยเข้าใจว่า ความยั่งยืนคือ การได้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เป็นชีวิตที่สมบูรณ์แบบ เป็นชีวิตคู่ของหญิงชาย เองเองก็รู้ว่า ชีวิตคู่หญิงชายหลายคู่ต่างก็มีการเลิกรากัน แต่คนมักจะกล่าวถึงแต่เรื่องของความสัมพันธ์หญิงรักหญิงว่า เป็นชีวิตคู่ที่ไม่ยั่งยืน แต่ก่อนเอมักแย้งขึ้นเสมอว่า ความยั่งยืนนั้นสามารถทำได้ ถ้าต้องการ แต่ความยั่งยืนนั้นก็อาจจะต้องแลกมาด้วยอะไรหลาย ๆ อย่าง ทั้งน้ำตา และความอดทน ซึ่งก็คงไม่ต่างกับชีวิตคู่ของรักต่างเพศ ที่ผู้หญิงหลายคนต้องอดทนกับปัญหาหลาย ๆ อย่างเพื่อจะดำรงสถานะครอบครัวที่สมบูรณ์แบบไว้ ฉะนั้นภายใต้ความยั่งยืนจึงอาจไม่ได้สะท้อนถึงความสุข หรือสมบูรณ์แบบในชีวิตคู่ได้เสมอไป

### เรื่องของมะลิ : ประสบการณ์และการเรียนรู้ในวัยเด็ก

มะลิ (นามสมมติ) เติบโตมาในครอบครัวใหญ่เชื้อสายจีน มะลิมียีน้อง 3 คน มะลิเป็นลูกสาวคนโตคนละพ่อกับอีก 2 คน มะลิลำว่า ภายใต้ครอบครัวใหญ่ มะลิมารู้เมื่อเริ่มโตว่า ตนเองมีญาติที่เป็นทั้งเกย์และเลสเบี้ยน แต่สมัยตอนยังเด็กอยู่ มะลิก็ก็นึกไม่ค่อยเข้าใจ

มะลิ : ที่บ้านพี่...มีน้ำผู้ชายเป็นเกย์ มีน้ำผู้หญิงเป็นเลสเบี้ยน ดังนั้นถ้าถามว่าเคยเห็นไหม ก็เคยเห็นตั้งแต่เด็ก ๆ แต่ว่ามาตีความเอาตอนโตแล้วว่าเอ...เขาเป็นแฟนกัน ตอนที่เรโตขึ้นมาหน่อยตอนที่เรารู้ว่าเราชอบผู้หญิงแล้ว เข้าใจว่าตอนที่เรียนมหาวิทยาลัย

ครอบครัวของมะลิเคยเป็นเจ้าของกิจการโรงงาน ตอนเด็ก ๆ มะลิจะเคยเห็นคนงานผู้หญิงบางคนที่มีแฟนเป็นผู้หญิงถูกแซวเขาจะถูกพูดถึงในลักษณะตลก ล้อเลียน คนสมัยก่อนจะเรียกคนรักเพศเดียวกันทั้งหญิงและชายว่า กะเทย<sup>13</sup>

มะลิเล่าเรื่องราวของตัวเองว่า ได้รู้มาจากญาติ ๆ ว่า แม่ไม่ได้อยู่กับพ่อเป็นครอบครัว เมื่อแม่ตั้งท้องทางบ้านก็ไม่ต้องการให้พ่อกับแม่เกี่ยวข้องกันอีก ต่อมาแม่ก็แต่งงานใหม่ มะลิจึงเติบโตมากับการเลี้ยงดูของญาติและป้า ๆ และก็รู้สึกที่ถูกเลี้ยงมาแบบต้องเอาตัวให้รอดเพราะจะไม่มีใครมาประคบประหงม

มะลิ : ...อีกอย่างคือบ้านพี่นะ เนื่องจากแม่มีปัญหาแบบนี้ เขาก็จะพูดตั้งแต่เด็ก ๆ ว่าเดี๋ยวก็เป็นแบบแม่ ก็ทำให้เรารู้สึกว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวัง เราในฐานะผู้หญิงก็...มีปัญหาอย่างนี้ได้ง่าย ๆ ซึ่งคิดว่าอันนี้ก็เป็นอันหนึ่งที่คิดว่า เวลาที่เราจะเลือกทดลองเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ เราจะเลือกลองกับผู้หญิงได้ง่าย ๆ เพราะมันจะไม่มีปัญหา

มะลิผ่านกระบวนการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวที่มองว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องอันตรายทำให้เสื่อมเสีย จึงเป็นเรื่องที่ป้ามักเอาเรื่องของแม่มาเป็นกล่าวถึงไม่ให้เขาเป็นตัวอย่าง มะลิเล่าว่าอย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เรื่องเพศของตนเองก็มีมาตั้งแต่เด็ก ไม่ได้แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ถ้าทุกคนลองทบทวนประสบการณ์ของตนเอง มะลิเล่าว่า สมัยเรียนอนุบาลมะลิเคยชอบเด็กผู้ชาย แต่ต้องแยกกันเมื่อเรียนอนุบาลสอง ต่อมามะลิก็แอบชอบครูผู้หญิงในโรงเรียนประจำ สมัยเด็กก็ชอบเล่นไล่ปล้ำกันกับเพื่อน จะเห็นได้ว่า พื้นที่ภายในโรงเรียนก็เป็นพื้นที่ที่เด็กได้เรียนรู้เรื่องเพศด้วยกันหรือเป็นพื้นที่ให้เด็ก ๆ เล่นบทบาทเลียนแบบเพศของหญิงชายในสังคม เลียนแบบบทบาทที่เห็นจากพ่อ แม่ จากละครในทีวี เป็นต้น

มะลิเล่าว่า ในช่วงวัยรุ่นเคยมีประสบการณ์ กอดจูบกับผู้ชายที่เป็นเพื่อน ๆ ของน้ำด้วย โดยที่ไม่มีใครในบ้านรู้เรื่องนี้

<sup>13</sup> กะเทยเป็นคำเรียกที่ใช้เรียกกลุ่มคนที่อยู่นอกเหนือบรรทัดฐานทางสังคมในเรื่องเพศ สรีระและวัฒนธรรมตามเพศของตน ซึ่งใน พ.ศ. 2513-2522 คำว่า กะเทยสามารถใช้ได้กับทั้งผู้หญิงและผู้ชาย รวมทั้งผู้มีวิยวะเพศชายและหญิงในตนเอง และผู้ที่แต่งกายตรงข้ามกับเพศสรีระของตน (บทความแปลเรื่องการวิจัยของไทยเรื่องรักร่วมเพศชายและการข้ามเพศกับข้อจำกัดทางวัฒนธรรมของแนววิเคราะห์แบบฟูโกต์ ของ ปีเตอร์ แจคสัน แปลโดย วรณา ทองสิมา จากหนังสือ ทั้งรักทั้งใคร่ ทั้งใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง)

มะลิ : มีเพื่อนของพี่ชายที่เป็นลูกลุง ลูกผู้ชายของลุงก็จัดงานที่บ้านมีเพื่อนมา พี่ก็มีคนที่พี่ชอบอยู่ในนั้น ซึ่งถึงขั้นกอดจูบจูบคลำกันนะ... พี่ก็ชอบแต่ว่ามันไม่ได้ไปต่อ..เขาอาจจะไม่ได้ชอบเรา แล้วเขาก็ไปชอบกับเพื่อนของผู้หญิง เด็กรุ่นนั้นก็โตกว่าเรา เขาก็สวย น่ารัก ขาวอะไรแบบนี้ พี่ก็แบบ... ตัวดำ อ้วน (หัวเราะ) ก็เป็นเรื่องธรรมดา...ตอนเด็ก ๆ นะ เหตุผลกับอารมณ์มันอยู่คนละเรื่องกัน ถึงเราจะรู้ว่าเออ...มันไม่ค่อยดี ไม่ควรต้องระวังแต่ก็ไปเล่นกับเขาจิง... ไปนั่งคุยกับเขาดึก ๆ ตื่น ๆ ใส่ชุดนอน ออกมานั่งคุยกับเขา

การที่มะลิจะเติบโตมากับคำสอนว่า เรื่องเพศของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง ทำให้มะลิเลือกจะปกปิดในประสบการณ์ทางเพศไว้ แต่ไม่ได้หยุดพฤติกรรมที่เขายกมาว่า ต้องห้าม

ในช่วงมัธยมต้น มะลิเริ่มที่จะมีการพัฒนาการเรียนรู้ และมีความรู้สึกชอบกับผู้หญิง ซึ่งมันพัฒนาไปเรื่อย ๆ จาก ม.2 เริ่มมีความรู้สึกหวงเพื่อนสนิทคนหนึ่ง ต่อมา ม.3 มีความรู้สึกทาบหวีกับเพื่อนอีกคน มีการทดลองจูบกัน การเล่น ปล้ำกัน ถอดเสื้อผ้า แต่ไม่มีนิยามความสัมพันธ์ ไม่ได้นึกถึงการเป็นแฟน เพียงแค่คิดว่า “ถ้าเธอเป็นผู้ชายฉันจะแต่งงานด้วย”

ในแง่สิ่งที่สะท้อนอย่างหนึ่งจากคำพูดของมะลิคือ มะลิรับรู้ ว่า เรื่องเพศถูกบอกว่าเป็นเรื่องของผู้หญิงกับผู้ชาย และต้องอยู่ในระบบการแต่งงาน แต่มะลิได้เรียนรู้ประสบการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิง และมันไม่ได้นำไปสู่การเป็นแฟน หรือการแต่งงาน เหล่านี้สะท้อนถึงระบบควบคุมเรื่องเพศที่เข้ามามีอิทธิพลกับวิถีคิดของมะลิเอง ที่เรียนรู้ไปโดยปริยายว่า อะไรคือเรื่องเพศของผู้หญิง ที่ถูกต้อง ชอบธรรมทางสังคม ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้หญิงจึงเป็นเรื่องการหาประสบการณ์ที่ไม่มีพื้นที่ในสังคม และคนทั่วไปก็มักคิดว่าผู้หญิงไม่มีการเรียนรู้เรื่องเพศ ผู้หญิงต้องไว้แต่ยงสา และผู้หญิงเองก็ต้องทำตัวไว้แต่ยงสาทำให้ประสบการณ์ทางเพศแบบผู้หญิงไม่อาจถ่ายทอดเป็นความรู้สึกกันได้แม้กับผู้หญิงด้วยกัน เพราะกลายเป็นเรื่องน่าอาย ผิดปกติ เป็นผู้หญิงไม่ดี

การไม่เคยมีการกล่าวถึงประสบการณ์ทางเพศของผู้หญิงให้เป็นความรู้ มะลิสะท้อนจากความรู้สึกของตนเองว่า ทำให้คนผู้หญิงที่ชอบผู้หญิงต้องใช้เวลาในการค้นหาตัวเอง และไม่มีคนที่คอยช่วยหรือบอกใครไม่ได้ ซึ่งมะลิเองในช่วงวัยรุ่น แม้ว่าจะรู้สึกว่าตนชอบผู้หญิงแต่ก็ไม่บอกใครและไม่แน่ใจ แม้จะรู้ว่าตนเองชอบผู้หญิง เพราะสิ่งที่ตัวเองต้องการจะเลือกกับสิ่งที่ควรเป็นมันไม่ไปกับความคาดหวังของสังคม และไม่กล้ายืนยันว่า ตนเป็นหญิงรักหญิง

อย่างไรก็ตามมะลิเลือกที่จะยืนยันว่าตนเป็นหญิงรักหญิง ณ ปัจจุบัน เพราะตนได้ผ่านการค้นหาคำตอบ ผ่านการค้นหา และพิสูจน์ความรู้สึกของตัวเองจากประสบการณ์ทางเพศที่ตนเอง

มะลิ : นิยามหญิงรักหญิง คือการเลือกจะเป็น จากความรู้สึกและการเรียนรู้ใน  
ประสบการณ์ทางเพศที่หลากหลายของตัวเอง

มะลิ เลือกนิยามตนเองว่าเป็นหญิงรักหญิง และบอกว่าตนเป็น “ทอม” หลังจากได้ผ่าน  
การเรียนรู้ การมีประสบการณ์ทางเพศ การมีชีวิตคู่มาอย่างหลากหลาย ทั้งการมีคู่เป็นหญิงรักหญิง  
และมีคู่รักเป็นคนต่างเพศ การให้ความหมายว่าตนเป็นหญิงรักหญิงของมะลิ นอกจากมาจาก  
กระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาตัวตนแบบที่ชอบกับผู้หญิงแล้ว มะลิเองก็เลือกที่จะมีเรียนรู้  
ความสัมพันธ์กับคนรักต่างเพศด้วย เพื่อจะหาคำตอบที่ชัดเจนในการกำหนดตัวตนและเลือกวิถีทางเพศ  
ในแบบของตนเอง

อย่างไรก็ตาม มะลิให้คุณค่ากับความรัก ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะ  
เป็นคนรักต่างเพศ หรือคนรักเพศเดียวกัน ไม่มีรูปแบบใดมีคุณค่ามากไปกว่ากัน แต่การที่มะลิ  
เลือกนิยามตนเองว่าเป็นหญิงรักหญิงในที่สุดก็เพราะว่า ประสบการณ์ที่หลากหลายของมะลิ ทำให้  
เห็นว่า การมีคู่เป็นรักต่างเพศยังถูกรอบด้วยความคาดหวังทางสังคมในเรื่องความเป็นหญิง  
ความเป็นชายนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมากับสรีระ แต่เป็นสิ่งที่สังคมหล่อหลอม  
ให้ผู้หญิงกับผู้ชายมีความคิด ความเชื่อและความคาดหวังที่แตกต่างกันบนฐานของความไม่เท่าเทียม

มะลิ : พี่ว่า ผู้หญิง 2 คน ผู้ชาย 2 คน ผู้ชายกับผู้หญิง สามารถรักกันได้จนถึงลึกที่  
สุดเท่าที่เขาสามารถทำได้ เออ...พี่ว่าเป็นไปได้ แต่ว่าคนมันถูกรอบด้วย  
เรื่อง gender อย่างที่เราเรียนว่า ผู้หญิงต้องอย่างไร ผู้ชายต้องอย่างไร จัน  
ต้องทำกับเธออย่างไร มันมีผลต่อความสัมพันธ์ต่อกัน แล้วก็...พี่คิดว่าอยู่  
กับผู้ชายไม่ได้เพราะทนสิ่งที่เขาคิดไม่ได้

ดังนั้น สิ่งที่มีผลสะท้อนออกมาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก ความสัมพันธ์ทางเพศ ที่เรา  
มักเชื่อว่าเป็นเรื่องส่วนตัว แต่เมื่อมองผ่านประสบการณ์ของมะลิจะเห็นว่า มันมีระบบความคิด  
บางอย่างมากำหนดความเป็นหญิง-เป็นชาย ซึ่งมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกัน ความสัมพันธ์  
ระหว่างกันจึงอาจไม่ใช่เรื่องส่วนตัวอย่างแท้จริง

ประสบการณ์ที่หลากหลาย ทำให้เชื่อว่า ชีวิตคู่คือการเรียนรู้โลกผ่านคู่แต่ละคน

ในช่วงมัธยมต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้เรื่องประสบการณ์ทางเพศ มากกว่าจะคิด  
เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน จนเมื่อเรียนมัธยมปลาย มะลิได้พบกับเพื่อนคนที่เคยมีความสัมพันธ์  
กันในสมัยเรียนมัธยมต้น และทำให้พัฒนาความสัมพันธ์ทางเพศไปถึงระดับที่ลึกซึ้งกว่าเดิม และ  
ทำให้มะลิเรียนรู้การวางกรอบความสัมพันธ์ การจีบผู้หญิง และการให้ความหมายกับการเป็นแฟน

มะลิ : ต้องนอนนะ จึงจะเรียกว่าเป็นแฟนกัน เพราะว่าก่อนหน้านี้ก็ชอบแบบ วาบหวิวนะ เราก็คิดว่า มันชอบกันมาก ๆ แต่ไม่ได้เรียกว่าเป็นแฟน ไม่... เพราะว่าเป็นแฟนต้องรู้ว่าเราอยู่ ณ ตรงไหน ไม่ใช่แค่ว่า เราชอบเขาจึง เขาชอบเราจึง แล้วก็ไม่ต้องอะไรกันเลย มันต้องเราชอบนะ เอาดอกไม้มาให้ ถ้ามันไม่มีอะไรแบบนี้ สำหรับพี่มันยังไม่ได้เป็นแฟนกัน... มันไม่ได้มีการ ตกลงกัน แต่การนอนกันมันรู้เลยว่าเขา นอนกับผู้หญิงครั้งแรกก็ลงไป ข้างล่างเลย...เคยได้ยินว่าทอมมันต้องเอาแบบนี้ละ ลองดู

สำหรับมะลิ การเป็นแฟน คือ การที่ผู้หญิงสองคนชอบกันและมีเพศสัมพันธ์กัน และ มะลิก็นิยามการเป็นผู้เริ่มต้นปฏิบัติการทางเพศว่าเป็นของ "ทอม" การเป็นแฟนในความหมายของ มะลิ ก็ไม่ได้รวมถึงการได้อยู่ร่วมกัน

มะลิเล่าว่า มีแฟนเป็นผู้หญิงมาอีกหลาย ๆ คนจนเริ่มแน่ใจว่าชอบผู้หญิง แต่ก็ยังตั้งคำถามกับตัวเองว่า จะรู้ได้อย่างไรว่าตนนั้นชอบผู้หญิงหรือผู้ชาย ตราบใดที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทางเพศกับผู้ชาย หรือมีความรักกับผู้ชาย มะลิเล่าว่า ในช่วงที่ตนเองทำงานเกี่ยวกับการให้คำแนะนำการใส่ถุงยางอนามัยผู้ชาย แต่ตนเองก็ไม่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย ฉะนั้นจะรู้จริงได้อย่างไร ทำให้ในช่วงหนึ่งของชีวิตในช่วงของการทำงาน มะลิเลือกที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ชาย ซึ่งเป็นคนที่มะลิรู้สึกว่ามีเสน่ห์และเชื่อว่าตนเองจะพัฒนาความสัมพันธ์ และมีความรักกับเขาได้

มะลิ : หลังจากมีแฟนผู้หญิง มีจนเลิก จนทะเลาะ รู้แล้วว่าอย่างนี้จะที่เรียกว่าชอบผู้หญิง รู้แล้วว่าเราชอบผู้หญิง รู้ว่าเราจะทำให้ผู้หญิงชอบอย่างไร เรารักเราเป็นอย่างไร เรารักเขาเป็นอย่างไร เสียใจเป็นอย่างไร ตัดใจเป็นอย่างไร...ตอนที่ทำงานเรื่องผู้หญิงบริการ คล้าย ๆ กับว่าจะต้องพูดเรื่อง condom พูดเรื่องบริการทางเพศ เรื่องการไปกับแขก การพูดคุยกับแขก ก็แบบ...โดยเฉพาะพูดเรื่อง condom เราไม่รู้เลยว่า เอากันอย่างไร แต่เฮ...ทำเป็นรู้ดีมากใส่ condom อย่างนั้นอย่างนี้ มันก็ตลกนะ... ก็ลองดู เพราะมีคนชอบพูดว่ามึงไม่เจอของจริง ถ้าเจอของจริงแล้วเดี๋ยวหาย...ก็เป็นแรงขับเคลื่อนให้ตัดสินใจ... ตอนแรก ๆ ก็ชอบเขานิดหน่อยนะ ตอนอยู่ที่นั่นก็มีแฟนเป็นผู้หญิงนะ เออ...ก็เพ็งเลิกันไปหมด ๆ ก็เออ...ลองซิเป็นแบบไหน... ช่วงนั้นมันก็คือ 2 ปี ก็คิดอะไรเยอะ...ก็ตัดสินใจว่าถ้าเราอยากจะทำให้รู้ว่าเป็นอย่างไร ก็ให้มันครบวงจร คือนอนด้วยนะ รักด้วยและอยู่ด้วย...แค่เอากันมันไม่ใช่ เวลาที่ผู้หญิงเขาผูกพันกับผู้ชายมันคืออะไร ทำไมมันจึงถอนตัวไม่ขึ้นนะ...สิ่งที่ได้คือ หนึ่งในรู้ว่าตัวเองไม่ชอบมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย

เพราะว่าหลังจากนั้นก็มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายอีกหลายคนนะ... แต่ถ้ากับผู้หญิงนั้นเราจะไม่ถอดเลยนะ เราก็จะแฉะ แต่เราก็ไม่ทำตัวเอง เพราะเคยลองดูแล้วมันก็เหมือนว่าเราทำตัวเองไม่เป็นนะ ทำคนอื่นดีนะ ทำตัวเองไม่เป็น

ประสบการณ์ทางเพศกับผู้ชาย ทำให้มะลิมั่นใจว่า ตนไม่ได้ชอบผู้ชาย แม้ว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายจะทำให้ตนถึงจุดสุดยอดได้ แต่ไม่พึงใจการรูปแบบของความสัมพันธ์แบบชายหญิง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามะลิจะนิยามตนเองว่าเป็นทอม เวลาที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงต้องเป็นผู้ปฏิบัติการ จะไม่ถอดเสื้อ แต่เมื่อมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายมะลิเองก็สวมบทผู้หญิงที่ยอมถูกถอดเสื้อและให้ผู้ชายเป็นฝ่ายปฏิบัติการทางเพศ อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ทางเพศกับผู้ชายก็ทำให้มะลิ ยอมที่จะถอดเสื้อผ้าเมื่อมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงในเวลาต่อมา

มะลิเล่าว่า การอยู่กับผู้ชายทำให้มะลิเรียนรู้ว่า ผู้ชายมองร่างกายผู้หญิงว่าอย่างไรคือเซ็กซี่ ประสบการณ์ดังกล่าว ทำให้มะลิรู้สึกว่าการถูกก่อกวนทางสังคมกำหนดความคิดในเรื่องเพศไว้มากมาย และวิถีคิดของผู้ชายในเรื่องเพศก็มีคล้าย ๆ กันเป็นรูปแบบที่ตายตัว

ประสบการณ์ในเรื่องเพศของมะลิ สะท้อนให้เห็นความเลื่อนไหล กลับไปกลับมาได้ ไม่ได้ตายตัวของเพศวิถีที่มนุษย์ว่าจะต้องมีความสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกันไปตลอด หรือเป็นรักต่างเพศตลอด มะลิมองว่า ประสบการณ์ทางเพศที่หลากหลายกับคนแต่ละคน คือการเรียนรู้โลกจากการมีความสัมพันธ์ การมีคู่ ทำให้ได้มองเห็นเพศวิถีและเข้าใจคนอื่นมากขึ้น มนุษย์มีการเรียนรู้ตลอดเวลา และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอด

ประสบการณ์การมีคนรักหลายคนทำให้คนทั่วไปมองว่า มะลิเป็นคนเจ้าชู้ สามารถมีคบหา มีความสัมพันธ์กับคนหลาย ๆ ได้ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน เปลี่ยนคู่บ่อย ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมในเรื่องเพศวิถีของผู้หญิงที่ควรมีคู่คนเดียว หรือควรมีทีละคน แต่มะลิเห็นว่าการคบหากับคู่แต่ละคนคือการได้เรียนรู้โลกผ่านประสบการณ์ในตัวคู่ และได้พัฒนาทักษะในตนเองในด้านต่าง ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น และเป็นการทำให้รู้จักตัวเองมากยิ่งขึ้นว่าตนต้องการอะไร และจากเลือกอย่างไรให้กับตัวเอง

มะลิ : ก็...อย่างที่ยกบอกว่า การมีแฟนมันเป็นเรื่องของ การเรียนรู้ แล้วแต่ละคนนั้นก็ไปขึ้น state ใหม่ที่สูงกว่า state เก่า ชอบเล่นเกมส้นะ ใช้ skill มากกว่าทักษะเยอะกว่า ประสบการณ์มากกว่า รู้มากกว่าว่าจะทำอะไรและรู้มากกว่าว่าเราอยากได้อะไรกันแน่ ถ้าถามว่า พี่ commit ตัวเองกับทุกคนไหม พี่ commit ตัวเองกับทุกคน แต่ว่า ยิ่งหลายคนเข้า จนกระทั่งคนสุดท้ายนี้ ก็รู้สึก...เออ...แบบนี้อยู่ได้นะ...คิดไปไกล ๆ อยู่ได้จริง ๆ แต่ก่อน

มันเป็นความรักที่ร้อนรุ่ม มี passion เยอะมาก รักจีบหาย ร้อนจีบหาย  
ทะเลาะกันจีบหายวายป่วง

ประสบการณ์ในการคบหากับคู่ มะลิเองก็เคยใช้ความรุนแรงกับคู่ด้วยเช่นกัน แต่การที่  
ตนเองมองเห็นว่า การใช้ความรุนแรงมันเป็นปัญหาจึงพยายามที่จะหยุด แต่ก็เป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลา  
นานในการแก้ไขเรื่องนี้ มะลิบอกว่า คนทั่วไปมองว่าคนรักเพศเดียวกันนั้นมีอารมณ์รุนแรง  
นั้นไม่จริง แต่ปัญหาของตัวมะลิคือ เรื่องของการขาดทักษะในการแก้ปัญหา แต่เมื่อเวลาผ่านไป  
การเรียนรู้จากการมีคู่แต่ละคนทำให้มันค่อย ๆ ลดระดับลงมา

มะลิ : ที่เป็นคนขี้หงุดหงิด ปล่อยความหงุดหงิดระแคะระคายอย่างยิง แต่ก่อนถึง  
ขั้นทุบตีเลย ตอนมีคนที่ช่วงแรก ๆ ทุบตีและก็แบบ...คนหนึ่ง เราเอาที่เขียนหรือ  
กว้างเขานะ แล้วก็...แตก แล้วก็มาอีกคน คนก่อนหน้านั้นทะเลาะตบตีกัน  
และกัน เราก็ตบเขา เขาก็ตบเรา วันรุ่งขึ้นจะสอบ อยู่มหาลัยก็ไปด้วยอาการ  
ปวดบวม ตาแดง มันโดนตี อย่างนั้นก็ยังไม่ว่า มาเข็ดตรงเอาของกว้างเขา  
นั้นล่ะ...เพราะว่ามันไม่ได้ต่อสู้กันไง เราทำเขาคนเดียว มันก็เลยแบบ...  
มันไม่ใช่เนะ มันรู้สึกว่ามันแรงไปแล้ว เราอาจจะถึงขั้นฆ่าเขาได้ในวันหนึ่ง  
แล้วก็ค่อย ๆ ลง ใช้เวลานานมาก ๆ เดียวนี้ก็ยังไมหยุดสนิทนะ ก็ยังมีบ้าง  
ถ้าพูดตามความจริง มีบ้างแต่มันก็ไม่ใช่แบบ ผัวะ ผะอะไรแบบนั้นนะ  
มันทำกันได้เยอะนะ หยิกกัน

### ชีวิตคู่การเลือกคนที่อยู่ด้วยแล้วมีความสุข

มะลิได้รู้จักกับเอเพราะเอไปไปทำงานที่คณะพยาบาลที่มะลิไปติดต่อประสานงานที่  
ภาคใต้ ต้องลงไปทำกิจกรรมในทุก ๆ เดือน มะลิรู้ว่าเอสนใจ แต่ไม่ได้คิดว่าจะเป็นการพัฒนา  
ความสัมพันธ์ที่เรื่องจริงจัง เพราะตอนนั้นยังเสียใจกับการแยกทางของคู่คนหนึ่ง เมื่อไม่นานมานี้

มะลิ : คนนี้เจอกันในงาน แต่ถ้าเทียบกันคนอื่น ๆ คนนี้จะน่าสงสารมากเลย  
เพราะว่า ถ้าคนอื่นที่จะเริ่มด้วย...แบบคนนี้น่าสนใจ อยากจะไปจีบเนาะ  
จะมีวิธีจีบเนะ หรือลองดูว่าเขาจะสนใจไหม มันจะมีช่วงเล่นมันก็จะสนุก  
คนนี้เวลาเจอกัน พี่มีหัวใจแห่งเดียวมาก ๆ เพราะว่า แฟนคนที่แล้ว เราชอบ  
เขามาก ๆ เขาจากไป จากไปไม่พอ...เขาเป็นคนที่สอนให้พี่รู้จักคำว่าเพื่อน  
เยอะขึ้นกว่าเดิมมาก ๆ ก็เลิกกันไป เขาก็ไปมีแฟนอีกคนหนึ่ง...ก็แห่ง..แห่ง  
มาก ๆ มันไม่รู้ว่ามันจะเกิด (ความรัก) ได้อย่างไร เราารู้สึกเหนื่อย พอมาเจอ

คนนี้ พี่ก็จะแบบ...ดูสิว่ารักกันหรือเปล่า คิดว่าสิ่งที่เขาจะได้และสิ่งที่พี่ได้ ด้วยคือ การอยู่กันแบบที่ไม่ใช่โดดเข้าไปแล้ว commit กันนะ อยู่กันแบบ เอาหรือไม่เอา คือ ค่อย ๆ ดูนะ แต่นี่คือหลังจากที่มีอะไรกันแล้วนะ... นานมาก แล้วพี่คิดว่านานมากเลยที่พี่คิดว่า ผู้หญิงคนใดก็ตามที่จะมาอยู่กับพี่ พี่รู้สึกว่ พี่เป็นคนขี้โมโห พี่ชอบมีคนอื่น พี่เอาตัวเองเป็นที่ตั้ง... แล้วคุณมา คุณก็ ขวย... หนึ่งในคือ คุณรอ แล้วคุณก็ไม่รู้ว่าจะได้ของดีหรือเปล่า เราก็ไม่มั่นใจ ว่าเราจะเป็นของดีหรือเปล่า เราไม่มั่นใจว่าความรักมันจะเกิดแบบไหน

ในช่วงแรกที่มีมะลิมีความสัมพันธ์กับเอ จึงเป็นความสัมพันธ์ที่มะลิไม่ได้คาดหวังว่าจะ ต้องเป็นแฟนหรือไม่ แต่เป็นการเรียนรู้และรอดูว่า ความสัมพันธ์จะมีพัฒนาการอย่างไร มันจะนำ ไปสู่ความรัก หรือไม่มากกว่า ซึ่งมันก็ใช้เวลานานเป็นปี ๆ เมื่อมาย้อนกลับไปทบทวน มะลิก็คงรู้สึกว่า เอ น่าสงสาร เพราะในช่วงพัฒนาความสัมพันธ์ เอไม่ได้เรียนรู้การจับกันแบบคู่รักแต่อย่างไร

มะลิ :...เป็นปีเลยนะ น่าสงสารมากเลยนะ คือถ้ากับคนอื่น พี่จะ commit ให้ เกียรติเขาจะว่าคนนี้เป็นแฟนพี่ ไม่ใช่ว่าแบบ...เป็นเด็ก...มาจากไหน...อะไร ไม่ได้มีอะไรกัน เล่น ๆ...ไม่ได้พูดแบบนั้น แต่ลึก ๆ เราชู้ใจว่า...แบบ เราอยู่ ตรงไหน มันยังค่อย ๆ นะ แต่ว่าเราก็กังไม่ได้มีคนอื่นนะ มีคนนี่ ลองดู

แม้ว่าเพื่อนในที่ทำงานของมะลิจะรู้ว่า มะลิเป็นหญิงรักหญิง แต่มะลิก็กังไม่ได้เปิดเผย ความสัมพันธ์ครั้งใหม่ที่มีกับเอให้ทุกคนรู้ มะลิเองไม่ได้คิดว่า ความสัมพันธ์นี้จะพัฒนาไปได้ เพราะนอกจากมะลิกำลังเสียใจที่คนรักแยกทางไปแล้ว เอยังอยู่กับคนละที่ละทางซึ่งห่างกันมาก จะ ได้พบกันประมาณเดือนละครั้ง ความสัมพันธ์จึงเป็นแบบไปเรื่อย ๆ ไม่ได้เปิดเผยชัดเจน

### ความสัมพันธ์ซ้อนและการเลือก

ระหว่างที่มะลิทำงานที่กรุงเทพฯ ก็สนิทสนม ขึ้นชมเพื่อนร่วมงานคนหนึ่งอยู่เพราะเป็น คนที่คุยงานกันรู้เรื่อง เข้าใจกันและได้มีความสัมพันธ์กันลึกซึ้ง ต่อมา เมื่อเพื่อนหญิงคนนี้และเอได้ รับรู้ว่า การคบหากับมะลิเป็นความสัมพันธ์ที่มันซ้อนกันอยู่ มะลิจึงคิดว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ สร้างปัญหาจนยากที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ จนเกิดความอึดอัดใจ แต่ก็ทำให้มะลิได้กลับมาทบทวน กับการที่คนบอกว่า มะลิเป็นคน “เจ้าชู้” หรือ “หัวใจมีรู” และนำไปสู่การตัดสินใจที่จะหยุดรอ การเติมเต็มจากผู้อื่น และเลือกจะพัฒนาความสัมพันธ์กับเอต่อไป

มะลิ : ช่วงนั้นงานเป็นสิ่งที่ที่ต้องการคนที่คุยได้เยอะเลย ในขณะที่คนนี้ (เอ)...  
 เขาเพิ่งเริ่มทำงานนะ เขาฟังได้ แต่ว่าช่วยคิด ช่วยต่อความแล้วก็ช่วย  
 มอง...ยาก เนื่องจากว่าเขาไม่มีข้อมูลด้วย เขาก็จะได้ระดับหนึ่ง อีกคนก็  
 แบบ...รูกนะ เอนะ..จัดเวลานะ เมื่อไหร่จะมา ตามธรรมชาติของคนที่ชอบมี  
 สองคน ถ้าคนนี้เขารุกเข้ามา เขาก็รับเพราะมันจะเป็นแบบคน...เป็นที่  
 ต้องการ พี่ก็เลยมีทฤษฎีว่า คนเจ้าชู้ ปัญหาคือตัวมัน หัวใจมันมีรู มัน  
 ต้องการอะไรโถมลงไป โถมลงไปนะ แต่จริง ๆ มันคือ...ต้องทำหัวใจตัวเอง  
 ไม่ใช่ไปเอาอันอื่นมาใส่ มันไม่ได้เป็นหลุมนะ มันเป็นรู รั่วไหลลงไปมันก็ออก  
 ไป มันไม่เต็ม เท่าไรก็ไม่เต็ม ถ้าเจอคนเจ้าชู้ แก้ด้วยการทุ่มเทความรักให้...  
 ไม่แน่ใจว่าตอบ ก็เลยสงสัยว่าไม่ได้แล้ว กระทั่งเขาไปมีคนอื่น...คือว่า หนึ่ง  
 มันเป็นความ...คือยังรักเขานะ อยากจะได้คนนี้ อยากเอาคนนี้ แต่กับอีก  
 คนนะ ถึงที่สุดเขาก็รูกมากจนเกินไป อยู่ในขั้นจัดการไม่ได้... พี่ก็เริ่มมอง  
 อนาคตเลวร้ายขึ้นมาทันที เพราะว่าพี่ต้องจัดการ พี่ต้องคุมได้ตลอดเวลา...  
 ถึงจุดหนึ่งเราต้องรับ มีมมาอย่างไรก็ต้องรับ อันนี้ไม่เอา กลัว...อ้อ...ก็เลย  
 พยายามไม่เอาคนนั้น ก็เลยเลิกกันไป

มะลิจะเลือกอยู่กับคนที่คิดว่าเหมาะสมกับตัวเอง ยอมรับในสิ่งที่มะลิเป็น มะลิ  
 ให้เหตุผลว่า มะลิรักทุกคนที่เป็นแฟน มะลิต้องการเลือกคนที่รู้สึกว่าจะใช้ชีวิตด้วยกันได้  
 แบบมีปัญหาน้อยที่สุด ซึ่งเป็นแง่มุมการเลือกคู่ที่มาจากความเหมาะสมและตนเป็นผู้กำหนด เมื่อมีคู่  
 ก็อยากใช้ชีวิตกับคนนั้นไปตลอด แต่ก็คุ้นเคยกับการเลิกรา เพราะการที่เป็นคนเจ้าชู้ และมีความ  
 ความสัมพันธ์ซ้อนกันเกิดขึ้นได้บ่อย เพราะวิธีคิดที่ต้องการคนมาช่วยเติมเต็มอยู่ตลอด ล่าสุดมะลิ  
 ก็กำหนดวิธีคิดของตัวเองที่จะหยุดแสวงหาการเติมเต็มจากคนอื่น แต่จะเลือกความสัมพันธ์จากฐาน  
 ของการรู้จักตัวตน รู้ว่าตนเองต้องการอะไรในชีวิต

#### การสร้างความยอมรับของคนในครอบครัว

ปัจจุบันเอได้ย้ายมาอยู่กับมะลิที่กรุงเทพฯ คนที่บ้านเอไม่มีใครรู้ว่าเอเป็นแฟนกับมะลิ  
 เองก็เชื่อว่า คนที่บ้านจะดูไม่ออก เพราะเห็นว่าเป็นผู้หญิงด้วยกัน และไม่มีเคยมีใครถาม เองก็  
 เลือกที่จะไม่บอกกับพี่น้องหรือแม่ เพราะทางอิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

นาน ๆ ครั้งเอจึงกลับไปเยี่ยมบ้านสักครั้ง โดยมีมะลิไปด้วย บางครั้งมะลิก็ชอบนอน  
 หนุนตักเอในบ้าน แต่เอคิดว่า ไม่มีใครคิดออกว่า จะเป็นแฟนกัน เพราะในหมู่บ้านไม่มีคู่แบบนี้ให้เห็น

การที่เธอไม่สามารถบอกกับทางบ้านได้ว่าเป็นแฟนกัน ปัญหาหนึ่งที่เธอเจอคือ เธอบอกกับทางบ้านได้ว่า เธอต้องการเอาเงินส่วนหนึ่งที่อยู่กับพี่มาซื้อรถใช้ที่กรุงเทพฯ แต่ก็ไม่ได้บอกว่า เธอซื้อโดยออกกันคนละครึ่งกับมะลิ เพราะเชื่อว่าทางบ้านจะไม่เข้าใจ รถที่เป็นการออกเงินซื้อด้วยกันจึงต้องให้เป็นชื่อของเธอเป็นเจ้าของตามกฎหมาย

เอ : มันขึ้นอยู่กับว่า...ถ้าเขารู้ว่าเราเอาเงินไปทำอะไร แล้วถ้าสิ่งนั้นมันไม่มีอยู่นะ เขาก็อาจจะตั้งข้อสงสัยว่า เงินที่เอาไปลงทุนหรือเอาไปซื้อนั้น (แล้ว) มันหายไปไหน ครอบครัวเขาไม่รู้ไง พอไม่รู้แล้วจะมาบอกว่าเอาเงินมาลงทุนกับตรงนี้ มันก็ค่อนข้างยาก แต่ถ้าถามว่า ถ้ารู้เขาก็ไม่ค่อยที่จะสงสัย แต่เพราะมันเป็นชีวิตของอะไรแบบนี้ (เง)

การอยู่ด้วยกันสองคน จึงยังมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับระบบครอบครัวเดิม บางครั้งระบบวัฒนธรรมที่เข้มงวดทำให้เธอเลือกที่จะปกปิด ประกอบกับระบบทางสังคมที่เป็นเรื่องกฎหมาย การทำนิติกรรมต่าง ๆ ที่ควบคุม ทำให้ไม่สามารถทำร่วมกันได้ หากรัฐยังไม่รับรองคู่หญิงรักหญิงก็ยังคงเผชิญปัญหาเหล่านี้ต่อไป

การยอมรับเอในบ้านของมะลิ เธอบอกว่า ที่บ้านมะลิยอมรับเอในลักษณะเหมือนกับเอเป็นลูกสะใภ้ในบ้าน ถ้าเอไปเยี่ยมแม่ของมะลิ ก็ต้องทำหน้าที่ดูแลแม่มะลิเสมือนแม่สามี บางครั้งทำให้เออึดอัด เพราะนึกถึงแม่ของตนเองที่เอไม่ค่อยได้มีเวลาไปดูแลท่าน

ส่วนครอบครัวของมะลิ มะลิเชื่อว่า แม่รับรู้ถึงวิถีชีวิตและการมีคู่รักเป็นหญิงมาโดยตลอด เพียงแต่ แม่ก็ไม่ได้พูดตรง ๆ แต่สังเกตจากการที่มะลิมีเพื่อนสนิทที่เป็นผู้หญิงมาที่บ้านเปลี่ยนหน้ากันเป็นช่วง ๆ แต่แม่ก็ไม่เคยถามถึงเพื่อนคนก่อนหน้านี้ต่อหน้าเพื่อนหญิงคนใหม่ของมะลิ

จะเห็นได้ว่า ด้านหนึ่งของบ้านที่เป็นพื้นที่ของพ่อ แม่ ลูก บ้านก็คือสถานที่ที่ให้หญิงรักหญิงมีความสัมพันธ์กันได้ ภายใต้การไม่ต้องพูดกันแบบตรงไปตรงมา

มะลิ : ที่บ้านรับง่ายเพราะคิดว่าเขามีตัวอย่างแล้ว และตอนเด็ก ๆ มันก็เป็นสูตรธรรมดามากที่ลูกผู้หญิงมีเพื่อนผู้หญิงที่พาเข้าบ้านเขาก็โอเค พาเพื่อนผู้หญิงเข้าบ้านตั้งแต่ ม.3 ไม่ได้ว่าอะไร จะมีอะไรเพื่อนผู้หญิงมาบ้าน ก็มาทั้งหมดแหละ มันจะได้มีที่นอนกันอะไรอย่างนั้น เขาก็ไม่ได้ว่าอะไร

มะลิเคยแกล้ง ๆ ถามถึงความคิดว่า หากเป็นทอมจะเป็นอย่างไร แต่ก็เป็นการพูดกันแบบไม่ได้จริงจังและคุยปนกับคำถามอื่น ๆ แต่คำตอบของแม่ทำให้มะลิตีความว่า เป็นการยอมรับกลาย ๆ

มะลิ : คุยเรื่องอื่น ๆ คุยทั่ว ๆ ไป แต่มันมีประเด็นนี้โผล่มา พูดถึงลูกทุกคนนะ ว่า ถ้าหนูเรียนไม่จบละ ถ้าหนูไม่อยากแต่งงาน ถ้าหนูโน่น...นี่ ๆ ละ ทั้ง 3 คน แต่ละคนจะถามว่าจะเป็นอย่างไร เราก็เออ...ถ้ามะลิเป็นทอมได้หรือเปล่า แม่บอกเออ...ดี ไม่เป็นไร ก็ไม่เป็นไรมาถึงเดี๋ยวนี้ คือเขายอมรับมาโดย กลาย ๆ ตั้งแต่ต้นแล้ว ณ จุดที่ถามเขาก็ไม่ได้...จริง ๆ เขาได้รับความสัมพันธ์ นี่เป็นความสัมพันธ์เลยนะ เพราะแบบ...เพื่อนผู้หญิงมาบ้านแต่ละคนเขาก็รู้ว่า เป็นแฟน และเขาก็จะไม่พูดถึงคนอื่น ทั้ง ๆ ที่เขารู้จักทุกคนนะ...เขารู้ว่า บางทีจะพาดพิงถึง...เขาจะหยุดนะ โดยที่เราไม่ต้องบอกว่า แม่ ๆ เสียบ ๆ ไปได้เลย

ประเด็นเรื่องการเปิดเผยตัวเองกับครอบครัวว่าเป็นหญิงรักหญิง แม้ว่าจะมีการพูดถึง เรื่องนี้กันอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการพูดคุยโดยอาศัยบรรยากาศแบบไม่ต้องเป็นทางการ แต่อาศัยการเอ่ยถึง และใช้การตีความ จากสิ่งที่แม่สะท้อนคำตอบออกมา ซึ่งมะลิถือว่า แม่ยอมรับการเป็นหญิงรักหญิง ของมะลิ พร้อมกับมีพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น ไม่พูดถึงเพื่อนผู้หญิงคนเดิมถ้ามะลิพาเพื่อนหญิงคนใหม่ เข้าบ้าน เป็นการยืนยันการรับรู้ เป็นต้น

มะลิพาเอไปเยี่ยมบ้านอยู่เสมอ ทางบ้านรับรู้ในความสัมพันธ์ดังกล่าว มะลิมองว่าฝ่าย ญาติตนไม่มีปัญหาเรื่องการยอมรับ แต่เมื่อมะลิไปบ้านเอ คนที่บ้านเอจะไม่รู้ถึงความสัมพันธ์ว่า เป็นแฟนกันหรืออาจจะมองไม่ออก และถ้ารู้คงรับไม่ได้เพราะเป็นความผิดหลายอย่าง มะลิจึงเป็น เสมือนเพื่อนคนหนึ่งของเธอ การที่เอนั้นเป็นมุสลิม ทำให้ทั้งคู่ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องนี้ และมะลิก็ปรับพฤติกรรมบางอย่าง เช่น เลิกกินหมู

มะลิ : พี่ชอบกินหมูจะตาย พี่ก็เลิกกินหมูไป พี่ชอบเรียนรู้ แล้วพี่ก็ได้เรียนรู้อะไรจาก เขาเยอะแยะจากเขา และการที่เราอยู่กันคนละศาสนามันมีมุมให้แลกเปลี่ยน กันสนุก เพราะมันลึก ๆ ๆ เลย มันแบบพูดอะไรนิดหนึ่ง ถ้ามันผิด เขาก็มี ประเด็น มีเรื่องให้คุยเยอะ

การมีชีวิตคู่สำหรับมะลิกับเอ ก็คือการที่มะลิได้เรียนรู้โลกอีกมุมหนึ่งผ่านตัวตนของเธอ และเป็นการใช้ชีวิตด้วยกันอย่างมีความสุข เธออาจจะมองถึงการอยู่ด้วยกันไปตลอด แต่ประสบการณ์ ในชีวิตมะลิทำให้มะลิไม่ได้เริ่มต้นกำหนดเรื่องความยั่งยืน เพราะมองว่าความยั่งยืนบางครั้งก็มา จากการยึดกับการเป็นเจ้าของ แต่ทั้งคู่ก็ต้องมีการเรียนรู้ที่จะเลือกเส้นทางดำเนินชีวิตต่อไป

เอ : ...เป้าหมายก็กว้างไว้ว่า..จะอยู่ด้วยกันตลอด ตั้งแต่ไหนแต่ไรก็อยากอยู่กับ คนนี้

มะลิ : ...อะไรทำให้เราต้องอยู่ด้วยกันแค่สองคน ตอบได้ไหม ที่คิดว่าความเป็นเจ้าของนะ แล้วทำไมเราจะต้องเป็นเจ้าของกันแค่นี้เท่านั้น อันนี้ยังคิดไม่ทะลุนะ อย่างสังคมอิสลามมีเมียหลายคน อย่างเมียบอกว่า ขออนุญาตแล้วด้วยความเต็มใจ เขาก็ยังอยู่กันได้ใช่ไหม เออ...มันมีสังคมอีกหลาย ๆ แบบ การอยู่กัน 2 คนเป็นสังคมแบบหนึ่ง

### การใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างเอกกับมะลิ

#### การใช้ชีวิตประจำวัน

ปัจจุบัน มะลิกับเอกทำงานกันคนละที่ แต่จะกลับบ้านพร้อมกันเสมอ โดยมะลิจะขับรถที่ซื้อด้วยกันมารับเอกกลับบ้านเมื่อทำงานเสร็จ เมื่อถึงบ้าน มะลิกับเอกจะชวนกันถอดเสื้อผ้า เดินไป ๆ มา ๆ ในห้องทำโน่นทำนี่

งานในบ้านมะลิมองว่า ปัจจุบันอยู่ด้วยกันแบบไม่ได้มีกำหนดว่าใครจะต้องทำอะไร เป็นการช่วยเหลือกันโดยอาจจะต้องมีการบ่นกันบ้าง งอนกันบ้าง

มะลิ : กลับถึงบ้านก็แก้ผ้า ไม่ใช่แก้ผ้าเอากันนะ แก้วอยู่เฉย ๆ เดินไปเดินมาในบ้าน

เอ : ปิดบ้านให้มืด แล้วก็แก้ผ้า คืออย่างแรกที่ต้องทำหลังจากวางกระเป๋ แล้ว...วางรองเท้า วางกระเป๋าแล้วก็ถอดเสื้อผ้าออก แล้วจะทำอะไรต่อ จากนั้นก็ทำไป รดน้ำต้นไม้ ถูบ้าน กวาดขยะ ถ้าจะทิ้งขยะ ก็ต้องใส่เสื้อผ้า

มะลิ : ไม่มีใครมีหน้าที่อะไร แต่ทั้งสองคนมีหน้าที่ร่วมกันหลาย ๆ อย่าง เช่น ทำห้องให้สะอาด บ่นกัน ล้างจาน กวาดบ้าน ซักผ้า ต้องทำด้วยกัน ต้องช่วยกัน ถ้าไม่ช่วยก็จะมีน้ำกิน เสื้อผ้าก็กองโต

เอ : เราต้องช่วยกัน ก็ช่วยกันกระตุก ช่วยกันบอก อู๊ย เสื้อผ้าเต็มแล้วนะ ก็จะแบบ...ชวนกันลงไปซัก

การอยู่กันแบบไม่แบ่งบทบาทหน้าที่ ด้านหนึ่งก็ทำให้การใช้ชีวิตไม่มีความซ้ำซากจำเจ แต่อาจจะต้องมีคนหนึ่งที่รู้สึกว่าคุณต้องเป็นตัวหลักในการลุกขึ้นมาชักชวนให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เอกจะต้องเป็นคนเริ่มต้น เอมองว่า อาจจะมาจากตอนที่คบกันใหม่ ๆ เอมีความรู้สึกว่าตนเองต้องทำหน้าที่ เมีย ทำให้ใส่ใจกับการดูแลมะลิ แต่ต่อมา เอกก็มีความคาดหวังว่า น่าจะเป็นการที่ทั้งสองคนได้ช่วยกันทำ ซึ่งเอกจะมีความสุขมาก แต่บางครั้งกว่าจะได้ช่วยกันทำก็ต้องทะเลาะกัน หรือต้องแบ่งกันทำ

เอเล่าว่า แม้ว่าเวลาอยู่ด้วยกันตามลำพัง มะลิก็จะใช้ชีวิตเป็นตัวของตัวเอง เช่น บางครั้ง อาจจะทิ้งชุดหิด เจ้าอารมณ์ แต่เมื่ออยู่ในที่สาธารณะกับเอ มะลิชอบที่จะแสดงความรักให้คนอื่น ๆ ได้มองเห็น เช่น การนั่งกอดกันและหอมแก้มกันในร้านอาหารเพื่อให้คนทั่วไปได้รับรู้ว่า มีผู้หญิงที่เขารักกันนั่งอยู่ด้วย

เอ : นอกจากส่วนตัวแล้ว เราก็แสดงออกกันในที่สาธารณะ

มะลิ : จริง ๆ แล้ว สำหรับพี่มันเป็นการบอกคนอื่นว่า คนนี้แฟนฉันแล้วฉันรักเขา ไม่ใช่ไปแบบอื่นอะไร ก็แสดงออกโดยวิธีต่าง ๆ นานาแสดงความรักอย่างไร

เอ : ดูเลเอาใจใส่ ถ้าอยู่ที่ ๆ คนไม่รู้จักอยู่เราก็เลื้อยกัน เราก็กล้าที่จะแสดงออกมา

อาจกล่าวได้ว่า นอกจากมะลิเลือกที่จะเป็นหญิงรักหญิงแล้ว มะลียังต้องการเปิดเผยความสัมพันธ์ของตนในที่สาธารณะเพื่อท้าทายความคิดของคนทั่วไปที่เชื่อว่า หญิงรักหญิงผิดปกติด้วย มะลิมองว่า การต่อสู้กับระบบความเชื่อ เรื่องความสัมพันธ์ต่างเพศที่มองว่าหญิงรักหญิงคือ ความผิดปกติ นอกจากนั้นเวลาทำงาน หรือเวลาที่มะลิกับเอไปไหนด้วยกัน มะลิและเอก็จะแนะนำซึ่งกันและกันกับคนอื่น ๆ ตลอดว่าทั้งคู่เป็นแฟนกัน

### ประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตคู่ของมะลิกับเอ

#### การนิยามตัวเอง และความคิดเรื่องชีวิตคู่

มะลินิยามตัวเองว่าเป็นหญิงรักหญิง และเป็นทอม โดยบอกว่าเป็นการนิยามที่มาจากการเลือกที่จะเป็นหญิงรักหญิง และเป็นการเลือกที่ผ่านการทดสอบความรู้สึกของตัวเอง

สิ่งที่มะลิเล่าถึงประสบการณ์เมื่อวัยเด็กว่า ตนเองเคยชอบเด็กผู้ชาย และเคยมีประสบการณ์กอดจูบกับผู้ชาย แต่ก็เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้พัฒนาต่อ และมะลิก็รู้สึกชอบผู้หญิงและพัฒนาประสบการณ์กับผู้หญิงมาอย่างต่อเนื่อง เพราะรู้สึกว่า ไม่ต้องระมัดระวังมากเพราะทำให้เสียหายสิ่งที่มะลิเล่า สะท้อนให้เห็นว่า ความรู้สึกทางเพศนั้นเกิดได้กับคนทุกเพศ แต่การพัฒนาประสบการณ์ทางเพศกับผู้หญิงของมะลิเป็นสิ่งที่มะลิเลือก และเรียนรู้ แต่การที่จะกำหนดตัวตนว่าเป็นหญิงรักหญิงของมะลิ มะลิก็เลือกที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ทางเพศกับคนต่างเพศด้วยการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงโดยตลอด แล้วบอกว่า ชอบผู้หญิงจึงไม่ใช่การได้เลือกในคำตอบสำหรับมะลิ เพราะการเรียนรู้กับคนทั้งสองเพศเป็นสิ่งที่มะลิเชื่อว่าจะทำให้มะลิได้คำตอบว่าตนเองชอบและจะเลือกอะไร และก็ได้มาจากประสบการณ์ของตนเอง

เอ เดิบโตมากับสังคมที่กำหนดให้ผู้หญิงต้องเป็นเมียและแม่ และถือว่า การเป็นหญิงรักหญิง นั้นผิดกับหลักศาสนา แต่ตัวเอก็รับรู้ถึงความรู้สึกที่ ตนเองชอบผู้หญิง และพยายามต่อรองกับสิ่งที่ตัวเองยึดมั่นอยู่ตลอดเวลา โดยใช้เงื่อนไขของการให้คุณค่ากับความรักว่า มีความสำคัญ และยังคงเลือกจะทำตัวเป็นลูกที่ดีตามคำสอนในศาสนาเพื่อแลกกับการที่ตนจะมีคนรักผู้หญิง

เอ นิยามตัวเองว่าเป็นดี เมื่อได้เรียนรู้ว่า ผู้หญิงที่ตนเองชอบมีลักษณะเป็นแบบทอม คือ มีผมสั้นคล้ายผู้ชาย แต่เมื่อความรู้สึกชอบผู้หญิงไปเกิดกับคนผมยาว เอก็พยายามที่จะยืดหยุ่นกับสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ ฉะนั้น การให้ความหมายการเป็นทอม หรือเป็นดีสำหรับเอ จึงไม่ใช่คุณลักษณะที่ตายตัว และอาจเปลี่ยนแปลงได้

การมีประสบการณ์ที่หลากหลายในชีวิตทางเพศทำให้มะลิไม่ยึดติดกับกรอบการมีชีวิตคู่ว่าจะต้องอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์กับคน ๆ เดียวในเวลาหนึ่ง และเลือกที่จะเป็นผู้กำหนด และเลือกว่าจะอยู่อย่างไร อยู่กับใครแล้วทำให้เป็นสุข เพราะประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้เข้าใจว่า ชีวิตของตนเองต้องการอะไร

ส่วนเอ เป็นเด็กที่เพิ่งเติบโตมาในชุมชนที่เคร่งศาสนา เรียนรู้ความเป็นผู้หญิงผ่านคำสอนทางศาสนา ทำให้เอได้ซึมซับกระบวนการขัดเกลาทางหลักคำสอนทางศาสนา และใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันในชุมชน ประสบการณ์ด้านหนึ่งของการชอบผู้หญิงก็ทำให้เอรู้ว่า เป็นบาป แต่เอก็พยายามต่อรองกับความเชื่อเหล่านั้นเมื่อได้คบหากับมะลิ และภายหลังความสัมพันธ์นี้ก็สวมบทบาทผู้หญิงที่เป็นเมีย และมองว่า ชีวิตคู่ นั้นจะต้องมีความยั่งยืน เป็นคู่แบบผัวเดียว เมียเดียว แม้ว่าจะเป็นผู้หญิงรักหญิงก็ตาม ซึ่งความคาดหวังดังกล่าวทำให้เอต้องทุกข์ใจกับสิ่งที่มะลิเป็น

### การต่อรองในพื้นที่ต่าง ๆ

#### การต่อรองกับครอบครัว

เอเลือกที่จะไม่บอกหรือกล่าวถึงความสัมพันธ์ของตนกับมะลิ เพราะรู้ว่าเป็นสิ่งที่ผิดต่อหลักความเชื่อทางศาสนา และก็เชื่อว่า ทางบ้านไม่มีใครรับรู้ถึงความสัมพันธ์นี้ เพราะก็ไม่เคยมีใครถามถึงเรื่องนี้ เองก็ไม่เคยจะเกริ่นถามด้วยเช่นกัน ขณะที่มะลิผ่านเลือกวิธีการที่พูดกับทางบ้ายแบบที่เล่นทีจริง และใช้เวลาในการทำให้ทางบ้านได้เรียนรู้ว่ามะลิเป็นหญิงรักหญิง คบผู้หญิงมาตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือจนปัจจุบัน ทำให้มะลิเชื่อว่า แม้รู้เพราะมีการส่งสัญญาณหลายอย่าง เช่น การไม่พูดถึงผู้หญิงคนเดิมเมื่อมะลิคบผู้หญิงคนใหม่ หรือการปฏิบัติต่อเอเสมือนเป็นลูกสะใภ้ในบ้าน เป็นต้น

### การต่อรองกับที่ทำงาน

มะลิเลือกที่จะเปิดเผยตัวเองว่าเป็นหญิงรักหญิง ด้วยการแนะนำตัวเองและเธอว่าเป็นแฟนกันเมื่อต้องแนะนำตัวเมื่อต้องรู้จักกับคนใหม่ ๆ เสมอ อาจกล่าวได้ว่า นอกเหนือจากการเลือกที่มาจากประสบการณ์ทำให้มะลिनียามตัวเองว่าจะเป็นหญิงรักหญิงแล้ว มะลียังถือว่า การเป็นหญิงรักหญิงคือ การต่อสู้กับระบบสังคมที่บอกว่า คนรักเพศเดียวกันผิดปกติอีกด้วย เพราะนอกจากการประกาศว่าเป็นแฟนกันในพื้นที่สาธารณะแล้ว มะลิมักจะแสดงความรักที่มีต่อคนรักในที่สาธารณะด้วย ขณะที่เวลาอยู่ด้วยกันอาจจะไม่ได้เน้นกระทำมากเท่า ฉะนั้นการแสดงออกของมะลิว่าเป็นหญิงรักหญิงด้านหนึ่งคือการต่อสู้ทางการเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งบางครั้งก็ทำให้คนรู้สึกอึดอัด แต่อีกด้านหนึ่งก็คือ การเรียนรู้ที่จะทำให้สังคมมองเห็นความหลากหลายได้

### เนื้อหาและความสัมพันธ์ในชีวิตคู่

ความสัมพันธ์ของเอกกับมะลิ กล่าวได้ว่า พัฒนามาจากฐานความคิดที่ต่างกันคนละแบบ อย่างไรก็ตาม ความต้องการให้ชีวิตคู่ยั่งยืนและเป็นไปได้ ทำให้ต้องเอมมีความอดทนกับสถานการณ์ปัญหาที่ตนไม่เข้าใจ และท้ายสุด สถานการณ์ปัญหาความสัมพันธ์ซ้อนที่ยากต่อการควบคุม ได้เป็นจุดเปลี่ยนแปลงการนิยามตัวตนในแบบเมียที่ต้องอดทนเพื่อดำรงชีวิตคู่ และนำมาสู่การเลือกที่จะดำรงชีวิตคู่กับเธอของมะลิ และตั้งคำถามกับความเจ้าชู้ของตน

ชีวิตคู่ของมะลิกับเอ การเริ่มต้นจึงอาจไม่แตกต่างจากคู่หญิงชายทั่วไปที่มีฝ่ายยอมรับบทบาทเมียที่ต้องอดทนและทำหน้าที่ ขณะที่อีกฝ่ายมีอิสระจากกรอบนี้แล้ว แต่กระบวนการเรียนรู้และการเลือกที่จะคงความสัมพันธ์ของทั้งคู่ไว้ ทำให้มะลิและเอตั้งคำถามกับตัวเอง และได้เรียนรู้ที่จะไม่ยึดติดกับเรื่องของความยั่งยืนในชีวิตคู่